

Wentzel Hagelstam

LEVANDE
BILDER

SÖDERSTRÖM & CO FÖRLAGS AKTIEBOLAG
HELSINGFORS

LEVANDE BILDER

MOTTO: *Nihil humāni a me
aliēnum pūto.*

L E V A N D E
B I L D E R

AV

WENTZEL HAGELSTAM

HELSINGFORS 1924
SÖDERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG

L E V A N D E
B I L D E R

WENTZEL HÄGERSTRÅM

HELSINGFORS 1924
MERCATORS TRYCKERI AKTIEBOLAG

INNEHÅLL

	Sid.
Gud ser dig.....	7
Kristus i vetekornet.....	48
Suzanne.....	61
Artistens kärlekssaga.....	70
En neurasteniker.....	89
Fru Durands pensionär.....	100
Professor Willy.....	115
Under lindarna.....	132

INDEX

101	THE HISTORY OF THE
102	THE HISTORY OF THE
103	THE HISTORY OF THE
104	THE HISTORY OF THE
105	THE HISTORY OF THE
106	THE HISTORY OF THE
107	THE HISTORY OF THE
108	THE HISTORY OF THE
109	THE HISTORY OF THE
110	THE HISTORY OF THE

GUD SER DIG

På några klippblock, som skjuta ut i havet vid den yttersta västkusten i Bretagne, stod en gång för längesen en fästningslik gråstensbyggnad. Den står där kanske ännu. Ty den hade ursprungligen varit ett slott och har kunnat bli det igen. Den kom nämligen att som danaarv tillfalla franska staten och har troligen sedan dess inköpts och restaurerats av någon förmögen parisare. Till lustslott har denna monumentala blockstensbyggnad lämpat sig bäst. Både från lands- och sjösidan tog den sig imponerande ut.

Någon odlad jord hörde icke till, men ett bytesrikt hav i stället. Atlanten ligger på här, vräkande höga vågor mot klippgrunden, eller domnande bort i solskenet över en fjärd utan början eller slut.

Han, som lät staten ärva huset, hade varit en enkel man. Sitt och de sinas uppehälle hade han förtjänat med att fånga hummer och

langust i havet utanför sin egen strand. Hur länge han levat här kunde ingen i bygden säga. Änkling hade han varit, så långt man där mindes, och skämtsamt hade han kallats „Slottsherrn”, eller „Hummergubben”.

En son i trettioårsåldern hade han vid sin sida, och denne behövde heller aldrig något familjenamn. Han levde som ungarl och kallades allmänt vid sitt dopnamn: Yves.

Sonen ägnade sig ej åt någon bestämd sysselsättning. Rodde båten åt sin far. Hängde däremellan på krogarna i byn. Gick ibland ärenden där åt de talrika prästerna, som disponerade byns vackraste lägenhet, ett långsträckt, vitrappat hus: „l'Abbaye”, omgivet av en präktig park, där „kalotterna” promenerade dagen lång under kastanjer och akacior, läsande halvhögt i sina biblar.

„Slottsherrn” och hans son behövde ej mycket utrymme.

De tjocka murarna frättes långsamt av stormvågorna. Att fukten och tidens tand nötte huset invändigt brydde de sig inte om; det blev för dyrt att reparera. Åt sig själva hade de inrett endast en stor stuga, förlängd med en rymlig, välvd nisch, eller alkov, och av möbel höllo de sig blott med det nödvändigaste: framför fönstret ett fyrkantigt trä-

bord med tjock skiva, ett bretonskt klädsåp med mässingsbeslagna dörrar vid rummets ena långvägg och en harmonikasång för Yves utmed den andra, två mahognylänstolar av knappt igenkänlig empire, med trasig stoppning, ett rödmålat matsåp, en improviserad hållspis, där de tillredde sin mat, och för gubben något slags brits i alkoven, som doldes av ett bleknat kattunförlänge.

På väggan över matsåpet tronade gubbens gamla gevär från kriget 1870, där han varit med som ung. I en vrå skröpade den stora videokorgen för hummerfångst, med den långa linan som en sovande orm på det svarta golvet.

I laber bris rodde gubben, ensam eller med Yves, ut på fjärden och sänkte videokorgen ned till havets botten; när han om en stund halade upp den i linan, kunde hela korgen vimla av gulprickiga, blå humrar och brunspräckliga langustrar.

Dem hade han brukat sända till Paris, där han fick höga pris, men på äldre dagar valde han att med mindre kontant valuta, men också med mindre besvär, avsätta fångsten i sin hembygds lilla stad, eller i l'Abbaye, vars innevånare voro särskilt goda avnämare. Det hände ej sällan att en och annan av „kalotterna” skymtade under bokarna kring „slot-tet”, stadda på säsonguppköp hos „hummergubben”.

Eller man såg gubben själv stulta genom sin skogs-
dunge, bärande sitt byte till försäljning.

Han hade icke många steg att gå till strand-
vägen, som förenade klosterbyn och staden. I
bondgårdarna kunde han intet avyttra av sin vara.
Där åt man gärna snäckor och sniglar, som man
själv plockade upp i markerna, eller „moules”, de
blåsvarta skaldjuren, som man kraftrade utmed
klippväggarna, men hummer och langust var för
dyrbar mat till och med i hälgdagslag. Det förstod
„hummergubben” gott, han som aldrig unnat sin
egen gom så mycket som en klo av videkorgens
rika byte.

Därför förlät han gärna sin förmögne granne,
den i bygden högt betrodde Le Roye, att denne inte
köpte hummer och langust. Men det var någon-
ting annat han ej kunde förlåta honom, och det
var, att Le Roye tycktes förakta hummerfiskarens
yrke. Den slutsatsen hade „slottsherrn” dragit
därav, att Le Roye inte ville gifta sin dotter med
Yves.

Den högt betrodde Le Roye, änkring liksom
Slottsherrn-Hummergubben, ägde bygdens största
bondgård, med ett ståtligt karaktershus invid
klosterparken, och därtill en vacker dotter på tjugu

år. Hon hette Gabrielle, men kallades i bygden „Le Cerf”, på grund av att hon hade en smäcker och spänstig gång som en hjort. När hon gick genom byn, puffade värdinnorna varandra i sidorna, och fiskarena, både gamla och unga, gapade som om de sett en flygfisk på land. Alla traktens karlar sprungo efter „Le Cerf”, men hon ville inte veta av dem. Hon hade kastat sina ögon på Jacques Gilbert, den unge vinhandlaren i staden.

Jacques Gilbert var ursprungligen hemma från samma bygd. Men han hade blivit stadsherre. Lagt bort knäbyxorna och den korta, heta jackan. Icke ens hälgdagar använde han nationalkostym, som de bretonska bygdemännen brukade där i trakten. Han hade kläder av bodköpt tyg och svart, hård melonhatt; zeloloidkrage, och i västbrickan en på pappskiva fasttråklad, gredelin slips; brukade näsduk till och med i vardagslag. I hans runda, solbrända ansikte tindrade två ögon, så vakna, som om de aldrig behövde en blund. Glad var han alltid och en ivrig dansör på bondkalasen. När han dansade, sutto knäna ihop, medan underbenen snurrade runt, likt ekorrar i bur. Gärna sågs han av värdinnorna i byns utskänkingar, som han försedde med vin och alla de många apéritif'erna. När dammolnet kring hans velociped syntes på lands-

vägen, sprungo ungarna in till sina mammor jublande: „nu kommer han!”

De enkla männen i bygden däremot kommo honom icke inpå livet. I kaféer och härbärgen betraktades han blott som leverantören och hörde ej till kunderna. Om Yves någon gång drack ett glas med „Monsieur Giibert”, skedde det vanligen på stående fot.

Liksom alla andra i bygden, visste hummergubben att le Cerf var vinhandlaren väl bevågen. Enligt hans uppfattning vore det dock ovärdigt en bygdens stödjepelare som Le Roye att skänka bort sitt kött och blod åt en „utböling”. Och skulle väl en vinhandlare duga till jordbrukare? Nej, le Cerf borde naturligtvis stanna på lantgården, och då kunde hon inte få någon bättre man än Yves. Genom sammanslagning av Gabrielles jorदारv med „slottet” skulle Yves bli en minst lika mäktig pamp som Le Roye var nu. Och „slottsherrn” gjorde sig vid tillfälle till sin sons talman inför Le Roye.

Men det skulle han inte gjort; han fick till svar: — Vad inbillar du dig, din förbannade gamla hummer! Tror du man fångar hjortar i videkorg?

Det kunde „slottsherrn” inte glömma. Från sin brits i alkoven underhöll han varje afton Yves med den skymf Le Roye hade tillfogat dem. Ty nu var

hummeryrket skämt, klagade han, och kunde Yves inte få Gabrielle och jorden, var „slottet” intet värt. „Le Roye har varit min vän från ungdomen. Jag skänkte honom gården; jag hade lika väl som han kunnat ropa in den på auktion: pengar fattades mig inte. Men jag tyckte synd om min gamle vän; jag seglade ju också med honom efter guano till Polynesien. Sedan förliste han med sin skuta, så ansedd skeppare han var. Och då hjälpte jag honom att bli en väl bärgad lantkrabba. Jag hade ju slottet och min rika strand. Hä, hä! „Tror du man fångar hjortar i videokorg!” sa’ han. Hä, hä! Den videokorgen är i alla fall mera värd, än hans jordlapp med hjort och allt! Minns det, Yves!”

— Kommer tid, kommer råd, svarade Yves varje gång. Hans snarkningar bragte gubben till tystnad.

*

„Slottsherrn” hade i själva verket sålt så mycket hummer och langust i Paris, att han lyftade räntor på banken. I den gamla sjömanskistan i alkoven gömde han både silver och guld och sedelbuntar. Därifrån brukade han förse Yves med kassa. Det kunde inte skada om „slottsherrns” son i byn uppträdde som den rika arvtagaren.

Men på le Cerf gjorde Yves' flotta bjudningar ej det intryck han och hummergubben väntat.

När Yves en gång i byn höll ciderkalas för henne och andra flickor i hennes sällskap, sade hon inte så mycket som tack, utan endast: „jag tycker mera om vin”.

— För du tycker mer om vinhandlaren än om mig, undföll det Yves.

— Kanske det, svarade le Cerf kort och försvann från sällskapet.

De andra flickorna kände sig generade; de stego alla upp, och de tackade, men gingo sin väg, de också.

Yves hade ännu lång efteråt en obehaglig förnimmelse av att han påtagligen den gången förargat le Cerf. Men så blev det ändå värre en annan gång.

Det hände en het sommardag. Yves hade fått i uppdrag av sin far att i postkontoret avhämta ett rekommenderat brev från någon hummerkund i Paris.

När han infann sig vid luckan, stod le Cerf där och pratade med postfröken. Denna gav brevet åt Yves och bad honom kvittera. Yves tog pennan mellan sina styva fingrar; han doppade ned den i bläckhornet och doppade och doppade igen. Le Cerf

och postfröken hade avbrutit sitt samtal i väntan på att brevet skulle bli expedierat. Men Yves stod där och såg villrådig ut, tummande på pennskaftet. Så gick det genom hans huvud, att de kunde tro han ville lyssna på dem och därför dröjde med kvitteringen. Han tog hastigt pennskaftet in i hela handen och ritade ett kors på den framlagda blanketten.

— Det är bra så, sade postfröken.

Hon utbytte ett småleende med le Cerf, som såg långt på blanketten.

Liksom för att urskulda bomärket, yttrade postfröken:

— Slottet hörde inte till skoldistriktet den tiden skolan kom hit.

— Jassåå, sade le Cerf.

Det hände mer än en gång, när Yves var ensam, att han tyckte sig höra detta „jassåå”, och då kände han samtidigt liksom en värk under bröstet.

Men i postkontoret lät han ingenting märka. Han strök med rockärmen svetten ur pannan.

— Så varmt det är.

Hans blick gled osäker från postfröken till le Cerf och tvärtom. Han fäste sig vid, att damerna voro mer än vanligt tunnt klädda: bara huden syntes genom varderas vita, lösa blus. Le Cerfs

ärmar slutade vid armbågen, och små, mörka fjun avtecknade sig på underarmen. Han tyckte han skulle velat stryka den armen motsols, alldeles sakta, utan att göra henne illa. Men det hade hon väl inte tillåtit. Hon föraktade väl honom också för att han ej kunde skriva.

I detsamma erinrade han sig att det fanns ett kafé förbundet med postkontoret, en utskänkning med zinkdisk i en stor sällskapsstuga. Och som den naturligaste sak i världen sade han:

„Det är „Yves” i morgon. Får jag bjuda på en cid . . . ett glas vin här i postkaféet, vid apéritiftid i morgon kl. 6?”

Hans inbjudning hade kommit nästan överraskande för honom själv, men den tycktes ej alls förvåna flickorna. Och om nu le Cerf ville blanda bort det pinsamma intrycket av korset på kvittot, eller hur han skulle förstå hennes vänlighet, häpen kände han sig i alla fall över det förekommande tonfallet i hennes röst, då hon svarade:

— Ja, gärna. Och vändande sig till postluckan: „inte sannt, Madeleine, du har ju då stängt butiken . . .?”

— Det har jag, yttrade Madeleine glatt.

Och så hade le Cerf lämnat postkontoret samtidigt med honom. Han hade öppnat dörren för

hennes bara arm rörde vid hans ärm, när de tillsamman gingo ut. Han mindes det alltsamman. På förstubron hade hon stannat, liksom ångrade hon att hon gått med honom. Vad skulle annars föranlett henne att öppna dörren till postkontoret och ropa in: „du kommer i morgon kl. 6, Madeleine”? — Det var ju redan avgjort.

Yves hade inte hört om och vad svar hon fick. Det hade förefallit honom, som om han varit till överlopps... En otäck otur var det, att le Cerf råkade vara där, då han kom in.

Långsamt, som man fattar ett dödsfall, hade det blivit klart för honom, att korset verkligen fanns där på kvittot: det kunde inte ändras mera. Men kvarstod också hos le Cerf det tråkiga intrycket av att han inte kunde skriva? Kanske inte ändå, eftersom hon så vänligt hade antagit hans inbjudning...

När de gått den långsträckt trätrappan ned, hon först, lyftande på kjolen för de höga trappstegens skull, och han efter, bullrande i sina klumpiga skoplugg, hade hon skjutit upp den yttre dörren, och så hade de båda stannat ett tag i solen på den heta byvägen. Blott ett ögonblick stodo de där, men han mindes att hon igen svarade vänligt jakande,

då han frågade om de inte skulle gå ett slag, under det de väntade på Madeleine.

— Gärna, hade hon svarat. Och när de så gingo bredvid varandra mot klosterparken, sade han henne det, som han aldrig bort säga . . . Åh, vilket ohyggligt svar han hade fått!: „jag skulle gifta mig med en, som inte ens kan skriva sitt eget namn!” Utan ett ord hade Yves vänt henne ryggen och skyndat halvspringande hem. „Adjö Yves!” ropade hon efter honom, men han låtsade som om han inte hörde.

Varför kom hon väl sedan med Madeleine till apéritif på hans namnsdag? . . . Oaktat de hade skilts åt utan avsked, måste hon nog ha vetat, att han skulle komma dit, eftersom han bjudit dem . . . Hon hade ju kunnat bli borta . . . Men allt skulle väl gå till just så, som det skedde.

Han satt i postkaféet och pratade med värdinnan, den snälla Lisette, när Le Cerf och Madeleine infunno sig, på slaget 6. De hade hälsat vänligt, nästan hjärtligt. Tryckte hans hand och gratulerade till „Yves”. Sedan togo de plats alla tre bredvid varandra på bänken framför kaféets stora bord. Han frågade vad de skulle dricka. Le Cerf och Madeleine ville ha vitt vin med cintronsaft, madame

Lisette och Yves hade valt var sin „Amer Picon Citron”.

Lisette ställde flaskorna på bordet. I det ögonblick Yves skulle hälla i glasen, rycktes dörren upp, och Jacques Gilbert trädde in. Han var vitdammig om benen. Han hade som vanligt åkt velociped från staden. I affärer kom han till madame Lisette och visste inte om namnsdagskalaset.

Le Cerf ropade från sin plats:

— God afton och välkommen!

— Jassåå, föll Yves in utmanande, dragande på å, som hon hade gjort i postkontoret, är det den där du skall ha?

Han hade yttrat det så högt och häftigt, att både Madeleine och Lisette ryckt till.

Le Cerf sprang upp:

— Ja, det är det! nästan ropade hon ut. Och förlovningsfesten blir nästa vecka, om du vill veta det!

Dörren öppnades igen. Flere nya gäster trädde in, sjömän och fiskare, bekanta till Yves. Denne reste sig från bordet, gick fram och hälsade på dem.

När han sedan vände sig om för att återgå till bordet, sutto le Cerf och Madeleine icke längre där. De hade försvunnit i all tysthet. Gilbert var också

borta. Endast Lisette stod som vanligt bakom zinkdisken.

Yves bänkade sig med de nykomna, och det blev många apéritif: Yves bjöd över lag.

När han kom hem, var det sent; han hörde gubben sova tungt på sin brits bakom förhänget, och i ett nu snarkade han själv i harmonikasången.

*

Följande morgon väcktes Yves av att gubben gjorde upp eld under kaffepannan. En solfläck fladdrade kring videkorgen på golvet.

— Vackert hummerväder i dag! hälsade gubben, då han såg att sonen rörde på sig.

— Det tyckes så, svarade Yves.

Andra ord föllo icke mellan dem. De drucko kaffet under tystnad. Så lyftade gubben hummerkorgen upp på skuldrorna, och de gåvo sig av.

Marken var mörk av dagg, och mellan bokträdens stammar glittrade fjärden, krusad av en lätt bris. „Vackert väder”, upprepade gubben.

Ett stim småfisk rörde sig som en skugga i strandens grundvatten och försvann vid bullret av årorna, som Yves lade till rätta i båten.

Ute på fjärden höll Yves båten upp i vinden, medan hummergubben sänkte korgen, firande ned den i linan utmed båtanten.

Till en början funno de fångsten klen: blott en medelstor langust och två små humrar hade krupit in i korgen. Båten roddes några famnar längre ut; den hade flyttats i en vid cirkel på fjärden, innan den igen gled mot hemstranden, utan att det varit någon fångst att tala om.

Med samma klena resultat fortsatte gubben och hans son att pröva det vackra hummerväddet många dagar i streck. „Hummern är på sommarnöje i Skandinavien”, sade gubben, „och langusten har rest till Medelhavet, ty över Engelska Kanalen går han int’.”

Men en dag blev det omväxling i hummerfisket. När videkorgen gled upp över vattenytan, stänkte det och plaskade som aldrig förr. En meterlång gråhaj, en sådan där, som är liten från början, men har tillspetsad nos samt gälöppningarna undertill, liksom den riktiga hajen, slog i vattenbrynet med sin breda stjärtfena och försvann i de skimrande vågorna.

— Se där hoppade hjorten över videkorgen, skrattade hummergubben. Den hämtar lycka.

— Pytt också! Du skulle haft båtshaken till hands, far, och slagit den i skallen!

Mera sade Yves inte. Men le Cerf hade kommit honom i tankarna, och hämndbegäret sjöd i hans

sinne. „Hon skulle krossas som en haj”, tänkte han, „ty lik hajen är hon, slår med fenan och slinker undan”.

När båten den kvällen gled upp i stranden, var det liv och rörelse i aktersumpen. Gubben plockade fram därifrån en ansenlig mängd langustrar och humrar, lade in dem i en präktig pärtkorg, fyllde på med färska boklöv, kastade korgen över armen och började sin handelsvandring uppåt byn.

— Lycka till god affär! sade Yves.

Han gick in i „slottet”. Kände sig trött och tyckte han skulle sova. Men sömnen ville inte komma. Eftermiddagssolen jagade solkissor över väggarna och taket. Han låg och brottades med hämdetankarna. Plötsligt reste han sig upp ur bädden. Stod på golvet och såg sig kring i rummet. Hans blick stannade vid det gamla geväret på väggen. Han tog det varsamt ned. Vände det i handen: jo, patronen satt i. Han hängde geväret på dess plats och återvände till sängen.

Han vaknade av att hummergubben stövlade in. Hörde denne syssla vid sjömanskistan i alkoven. „Nå, han har sålt”, reflekterade Yves i drömtillstånd.

— Fick ni korgen tömd, far? yttrade han högt och kastade benen utöver sängkanten.

— Det förstås! svarade gubben bakom förhänget . . . Curén själv köpte allt.

— Raphaël? Det kom kläm i Yves' röst.

Åh, han kände curén Raphaël — också en av dem, som hade ett gott öga till le Cerf. När hon gick förbi l'Abbaye, dök Raphaël genast upp, och barhuvad, utan den platta, svarta hatten, skyndade han så snabbt ut ur akacieparken, att man kunnat tro han skulle snubbla i den fotsida halaten. Då hånlogo värdinnorna, där de pratade om ditt och datt utanför sina hus: „se, curén är på hjortjakt!” skrattade de.

Yves följde sin tankegång:

„Le Cerf behövde inte skämmas för den beundraren. Ty Raphaël kunde skriva, han, och han var en helig; också värdinnorna höllo honom högt i ära. Han kunde tala om Guds rike som ingen annan, och en mera förtroendefull biktfar än han kunde nog inte finnas . . .”

— Nå, yttrade Yves högt, prästerna tog allt som vanligt.

— De gjorde så. Curén kom själv ut i köket, och det var ingen måtta med hans vänlighet. Han berömde mig, att han sett mig i kyrkan. Och han köpte hela korgen, och så . . . så bjöd han på förlovningskalas.

— Förlovningskalas! Vad fanen nu då?

— Jo, inte hans eget, förstås. Han frågade om jag ville komma med min son till le Cerfs och Gilberts förlovningskalas på fredag.

— Vad har Raphaël med den förlovningen att skaffa?

— Inte annat, än att Le Roye godkänner hans inbjudning . . . Det är ju färdigt nu. Le Roye håller stor fest.

— Jag går inte på Raphaëls inbjudning.

— Nej, men Le Roye har också bjudit själv. Jag råkade honom på vägen, när jag kom från l'Abbaye, och han stannade mig och frågade om jag och son min ville komma på förlovningskalaset.

— Och vad svarade du?

— Först sade jag att vi int' går ut om fredagarna. Men sen tackade jag, att vi skulle komma.

— Ja, så går vi då, bekräftade Yves.

— Sorgligt är det, mumlade hummergubben.

— Sorgligt och sorgligt! Mej vill hon ändå inte ha, så det kan just vara detsamma . . .

Och nu förtalde han sin far om postkontoret och allt det andra.

När gubben hört till slutet, sade han:

— Nå, annat har man int' kunnat vänta av Le Roye.

— Det är int' fråga om Le Roye, det är le Cerf som int' vill ha mej.

Hummergubben fortsatte utan att höra:

— Den där Le Roye skulle veta hut! Han är inte värd ett skott krut engång, man skulle ge honom med båtshaken i skallen, som man slår hajen.

Samtalet avbröts av steg i trappan. Det knackade på dörren, och postbudet trädde in. Han räckte fram ett brev, adresserat till Yves.

Denne synade kuvertet från alla sidor.

Hummergubben stoppade en ny pipa:

— Att postbudet hittade hit! Det var fint!

Yves öppnade sin fällkniv. Allehanda fickskrap spriddes ut över bordet. Han skar upp kuvertet:

„Min pappa och jag frågar om du och din pappa vill komma till min förlovning om fredag här hemma. Gabrielle”.

Yves kastade brevet på bordet; han gick och satte sig på sängkanten. Stoppade en pipa i sin tur.

— Ja, så går vi då, sade hummergubben bestämt, där han satt och bolmade vid bordet, men sorgligt är det.

*

När dag och stund för förlovningsfesten var inne, vägrade hummergubben att gå med. „Jag har

tänkt på det”, sade han, „och vill inte hållas för narr av Le Roye. Vi bjuder honom sen till din förloving”.

Yves log överlägset. „Kom med du, far!” försökte han övertala. Men där stod intet att göra. „Slottsherrn” ville inte vara den, som ändrade beslut.

Yves hade redan i god tid på eftermiddagen ifört sig sin bästa stass: ren, ostärkt skjorta och svart sidenduk i stor knut med utstående snibbar under hakan, satinettsväst i mönster: röda blommor på gul botten, bruna knäbyxor och svart vadmalsjacka med stora hornknappar; en bredskyggig, svart, mjuk filthatt höll han i beredskap på sängen.

— Här har du pengar, också!

Hummergubben tryckte självbelåten en sedelpacke i sonens hand, erinrande honom tillika om att vid inträdet ge värden femton francs, som i Bretagne plär vara förmögna gästers tribut vid fester av detta slag; „slottsherrn” ville ge de femton också för sig, eftersom han bjudits.

Aftonen var ljum och vindlös, lovande en klar och stilla natt. Yves gick bort genom skogsdungen, följd av sommarskymningens ljusa skuggor. När han uppnådde byn, sjönk solen bortom festplatsen, kvarlämnande guldstänk över ängarnas gröna mat-

tor. Han ökade sina steg. En mängd åkdon skramlade fram utmed landsvägen, och andra voro redan framme vid målet. I människovimlet framför Le Royes hus hade han på avstånd känt igen le Cerf. Där hon rörde sig mellan de anhopade kärrorna och schäsarna, mottagande gästernas medförda bidrag till kalaset i form av allehanda naturprodukter och matvaror, tycktes hon mindre påminna om den stolta, skygga hjorten, än om geten, som äter ur en främmandes hand.

Han hade sånär ropat: „god afton, le Cerf!” Men så kände han också igen Gilbert vid hennes sida, och hans lustkänsla stelnade som en reptil kastad på snödrivan.

Man hade dukat i det stora lidret på mangården, och dansen skulle trådas utmed landsvägen där utanför; i boningshuset fanns icke utrymme nog för de många gästerna.

I den breda öppningen till lidret — dörrarna hade undanskaffats — såg Yves curén Raphaël och Le Roye språkande med varandra. Han gick fram, hälsade, blottande sitt huvud, och räckte Le Roye tre tiofrancsedlar.

— Vad är det till?

— Far bad mig lämna för honom också.

— Det behövs inte oss emellan. Hälsa honom från hans gamla vän, Le Roye, och säg det!

— Tackar allra ödmjukast. Det skall jag visst göra.

Yves kramade sedlarna i sin hand och såg ett ögonblick villrådig ut. Så vände han sig till Raphaël:

— Får jag lämna det här till kollekten . . . för min far och mej?

— Din far glömmer inte kollekten, när han kommer i kyrkan. Dig ser jag aldrig i kyrkan. — Du behöver inte ge din skärv till den.

Yves kände öronen bränna: „de tyckte visst att jag betedde mig dumt nu igen”. Han bugade för Raphaël:

— Jag ger alltid kejsaren det kejsaren tillhör och Gud det Gud tillhör.

Någon ryckte honom i rockärmen:

— Varför dansar du inte, Yves?

Det var le Cerf. Han såg långt på henne:

— Var är Gilbert?

— Han kommer strax, han dansar med Madeleine.

— Vill du dansa med mig, då?

— Ja visst vill jag det, Yves.

Yves lade sin arm om hennes liv, och de dansade ut på vägen.

Hur långt och länge de dansat, visste de inte själva. Men plötsligt var där någon, som stannade dem på den dammiga landsvägen.

— Nog nu le Cerf!

Gilbert förde le Cerf ur dansen.

Yves gick in i lidret, till festbordet, belamrat med maträtter och flaskor; hungrig kände han sig icke, men ett glas ville han ha just nu. Och där fanns det ju allt på damastdrällen: rött vin och vitt och trestjärnorskonjak.

Raphaël hade också sökt sig till byffén. Han läppjade på en konjak, medan han språkade med alla i sin omgivning. Närmast hade han Lisette, postkaféets värdinna.

Hon nickade till Yves:

— Nå, jag tror du är ledsen i afton . . .

— Kan en så rik man ha något att vara ledsen för? inföll Raphaël spefullt.

Yves låtsades icke höra. Han tömde ett glas, nickade till Lisette och gick åter ut på vägen. Säckpiporna gnällde en polska; de dansande rörde upp dam, som lagrade sig över deras skoplagg. Yves slentrade omkring, pratade med bekanta och dansade däremellan med bekanta och obekanta.

Han fick sikte på Madeleine och bjöd upp henne.

— Ni dansar bra, herr Yves, viskade hon.

— Men kan inte skriva, viskade Yves tillbaka, det är bra så, inte sannt?

Hans arm avlägsnade sig från Madeleines fasta midja, och de stannade båda, som om de kommit i otakt.

Le Cerf hade sett dem dansa. Hon nappade på nytt Yves i ärmen:

— Skall vi dansa en gång till?

Yves gjorde en grimas:

— *Han* vill ju inte.

— Gilbert?

Vinhandlaren stod redan där. Han fångade le Cerf i sina armar, och de dansade ut.

Gilbert tycktes med flit föra deras dans nära Yves.

I en sky av damm snurrade vinhandlarens underben runt under hans knän, som ej för en sekund lämnade varandra.

Yves slog till ett flatskratt, så de kringstående vände gloende ögon mot honom.

Le Cerf släppte sin kavaljer:

— Vad skrattar du åt, Yves?

— Åt din fästman . . . Han dansar som bocken hoppar.

— Han kan skriva sitt namn i alla fall.

Strax därpå var Yves borta från festen. Han hade sprungit hem.

När han kom till „slottsbacken”, kröp dagsljuset under bokarna. Fjärden låg grågul utan vågor, och en ensam sjöfågel flög ljudlöst där långt borta över vattnet.

Varsamt öppnade Yves dörrn till stugan. Fönstret gav dager, men föremålen i rummet trädde endast dunkelt fram i gryningsljuset.

Från sin bädd i alkoven frågade hummergeubben sömnig:

— Är det du, Yves? Kommer du redan hem?

— Jag hämtar bara min tobak, jag hade glömt min pung och ville int' ta av andra.

— Fick du ingen tobak på kalaset för trettio francs?

— Le Roye ville int' ha dem.

— Ville int' ha dem? Gubben lät vaknare.

— Nej, han bad hälsa dig att sådant behövs int' vänner emellan.

— Sade han det?

— Ja, just så föll hans ord.

— Vänner! Det är längesen. Men vi skall väl sova, det är natt ännu.

Yves tog försiktigt ner geväret från väggen, medan han talade:

— Sov du bara, far! De är alla kvar där ännu . . . Jag måste gå dit ner . . .

Han stötte upp dörren och lät den falla igen.

Ännu var det skumt där ute, men horisonten brann röd: solen skulle snart rinna.

Lyssnande stod Yves och såg sig omkring. En kråka hade röstat där nere vid stranden. Annars förblev det tyst. Han undersökte geväret än en gång, försäkrade sig om att det var laddat. Så gick han genom skogen till landsvägen. Bakom en liten gran vid vägkanten hukade han sig ned och blev sittande på marken med geväret mellan sina händer.

Nu kom solen flammande över fjärden, över bokarna, över den lilla granen, där Yves höll vakt. Som om han aldrig sett dem förr, betraktade han träd, buskar och stenar omkring sig. Allt tedde sig som han varit van att se det. Också landsvägen var sig lik, där den ljusnade, allt eftersom solen torkade upp daggen.

Den nya dagens ljus löpte utmed vägen mellan staden och byn och kastade sig in i lidret på Le Royes gård, skingrande förlovningsfestens gäster.

Bilerna röto och ropade i skramlet från kärror och schäsar; sorglösa människors högljuddhet upp-

fylde luften, där åkdonen drogo förbi „slottets” skogsdunge mot stan. Utmed vägen rörde sig bicykletterna som jättelika insekter.

Yves kände alla dessa vägfärande, men satt orörlig kvar; ingen hade upptäckt hans bakhåll.

Plötsligt kastade han geväret upp mot skuldran, och skottet rungade kring stranden.

Hummergubbens laddning var gammal och skarp; den stälpte Yves baklänges under granen. Han satte sig upp lika hastigt som han fallit. Gevärspipan rökte, och en liten dammsky seglade över vägen, lämnande utsikten klar:

Gilbert låg framstupa på vägen. Velocipeden hade glidit framför honom i fallet, och dess hjul spärrade, som om den vridit sig i smärta.

Yves hade redan sett att skottet varit dödande: kulan hade träffat huvudet.

„Kunde väl Gilbert varit den siste gästen på hemväg ...? Naturligtvis: han hade väntat ut de andra för att taga avsked av le Cerf ... och kyssa henne, när ingen såg ...”

Yves stod ännu några ögonblick framför den lilla granen och lyssnade. Åt staden till hördes hjulrassel och röster, men på bysidan var det tyst. Han tog ett långt steg och stod så i skogsdungen. Ryckte till vid prasslet under sin fot. Började gå

upp under bokarna. Tvärstannade — Hummergubben gick emot honom mellan träden.

Med geväret i handen stod Yves där och såg sin far framför sig.

*

När Yves avlägsnat sig från stugan, hade gubben ej somnat. Han hade lämnat britsen. Ville stoppa en pipa. I morgonljuset föll hans öga på gevärets tomma plats: „Nå, hade Yves tagit bössan, var det väl för att knalla på festen. Men där fanns ju pojkar nog, som hade bössor och pistoler med sig och kunde knalla högtiden till heder . . .”

Men där gubben vankade omkring i stugan, förnam han skottets eko kring hemstranden. Högt för sig själv hade han sagt ut i stugan: „det där kom int' från byn!”

Och han gick ned framför huset, lyssnande efter om han skulle höra flere skott. Så kom han ned i skogen och mötte Yves. Och med ett stod det klart för hummergubben att olyckan var där. Det såg han i Yves' ansikte.

Hummergubben stannade stum och stirrade, först på Yves, sedan på geväret i dennes hand.

— Vad har du gjort, Yves?

— Jag har hämnats.

— Vem sköt du?

— Gilbert. Han ligger där på vägen; gå int' dit! Ja, död är han, så int' för det att han skulle . . .

Gubben ryckte geväret ur Yves' hand och gav sig att springa mot stranden. Yves sprang efter honom, men stannade vid väggkanten: „nå, gubben såg int' Gilbert och velocipeden . . . Men vad i Herrens namn gör han?”

Yves såg gubben vada ut i strandvattnet, och han såg geväret flyga ut och falla ned: plums.

Hummergubben vadade upp till stranden. Han stod åter framför Yves:

— Nu ligger bössan där den ligger. Han pekade med tummen över axeln: „den var ett vittne”. Kom hem!

Gubben gick med raska steg förut, och Yves skyndade honom i hälarerna.

Vid bordet där hemma enades de viskande om vad de skulle svara vid förhöret.

*

Sbirrarna infunno sig tidigare i „slottet”, än man väntat dem. Redan följande dags afton: två „stadsherrar”.

Yves och hans far hörde dem komma trappan uppför.

— Håll dig artig och tyst! viskade hummergubben.

Yves öppnade dörren och låtsades se förvånad ut. Sbirrarna ursäktade sig att de störde, så sent, de hade kommit på högre befallning.

— Stig in och sitt ner! hälsade hummergubben. Vad är det fråga om?

De främmandes blickar gingo stugan runt. Dess innevånare tycktes på förhand vara dem bekanta.

Gubben sköt fram den ena trasiga länstolen mot de objudna gästerna; Yves gjorde detsamma med den andra.

Detektiverna bugade sig och satte sig i stolarna. Den ene yttrade långsamt:

— Den där förfärliga händelsen är känd här som över allt, tänker jag.

— Gilbert, stackaren, menar ni? inföll hummergubben. Vi har inga detaljer hört.

Yves satt tyst på sängkanten.

— Den förfärligaste händelse som någonsin inträffat här i bygden, återtog detektiven, höjande på rösten.

Och nu förtalde han hurusom försenade festgäster funnit liket, hurusom detta förts till staden och omhändertagits av polisen, tilläggande att un-

dersökning nu, „så obehagligt det än vore”, måste anställas överallt i trakten. Han avbröt sig bryskt:

— Ni har ett gevär här från 1870?

— *Hade*, svarade hummergubben likgiltigt, men jag sålde det åt en resande herre från Paris.

— Till vem, sade ni?

— Till en sådan där turist.

— Vad hette han?

— Jag vet int'.

— Känner ni inte köparens namn . . . och ställning? . . . Ni förstår att jag måste anteckna allt vad ni säger.

— Skriv att jag int' behöver känna alla paris-herrar, som far omkring här i Bretagne.

— Var god och infinn er hos undersökningsdomaren i morgon bitti klockan 10.

— Båda? kom det från Yves.

— Ja, båda.

När de „båda” igen voro ensamma i „slottet”, sågo de stumma på varandra, tills gubben bröt tystnaden:

— Vi svarar undersökningsdomaren på samma sätt.

*

Följande morgon är farsgubben tidigt uppe. Han beger sig ensam på hummerfångst, lämnande Yves att sova.

Sedan denne mot middag kommit ur sängen, vandrar han upp och ned över stugans golv under timmar. Stundom biter han ihop tänderna och knyter sina nävar, stundom slår han sig ned på sängkanten och låter armarna sjunka. I förbigående erinrar han sig att han ännu intet ätit i dag, men glömmer genast bort det igen. Går omsider ner till stranden och blickar ut över havet. Där borta på fjärden ror gubben hemåt: „nå, han kommer nu och vill ha kaffe”. Yves återvänder med snabba steg till stugan, gör upp eld och kokar kaffe.

Snart är gubben där. Skjuter videkorgen under bordet, medan han svarar på Yves' fråga hur fångsten lyckats, att jo, sumpen hade blivit fylld. Tömmer begärligt sin kaffekopp och sträcker fram den efter mera; Yves fyller den på nytt.

När de så rökt en stund, går hummergubben till det bretonska skåpet och tar därifrån sin långa, svarta klädessyrtut och sin höga, gammalmodiga silkeshatt.

— Vart nu så fin? säger Yves.

— Till gudstjänsten.

— Till kyrkan. Varför nu?

— Sist då jag sålde i l'Abbay, du vet, den där dagen vi sen fick bjudningen, lovade jag Raphaël att komma i kyrkan någon dag efter festen ... Han predikar i afton.

— Ja, så går du!

Och hummergubben gick. Mellan bokarnas frodiga blad hoppade solreflexerna upp och ner och ritade mönster på hans höga skorstenshatt.

Bland människorna på kyrkbacken upptäckte han Raphaël, barhuvad som vanligt, märkt med tonsurn på den kortklippta hjässan. Raphaël kom redan hummergubben till mötes, hälsade hjärtligt, sade att han väntat honom till kyrkan i afton och bad honom komma in i sakristian efter mässan för att tala om viktiga saker.

Hummergubben undrade vad curén hade att säga honom. „Viktiga saker”, upprepade han för sig själv, där han gick mot kyrkdörren, och han ängslades: „vad vill Raphaël? Vad vet han?”

Hummergubben hade ensam stannat kvar i kyrkan, tills den tömt sig efter gudstjänsten, och med stockad andedräkt stegade han nu mot sakristian. Raphaël stod på tröskeln: „kom in, kom in!”

På ett litet bord i det trånga, välvda rummet stod ett krucifix: Kristus i elfenben på ett minia-

tyrkors av svart trä, mellan tvänne ljusstakar av tenn; där framför låg en stor bibel i brunt skinnband.

Liksom i dröm, hörde han Raphaëls „sitt ner, var så god!” Hummergubben sjönk ned på en liten trästol. Själv satte sig Raphaël i en högkarmad länstol vid bordet.

— Det har hänt mycket, sedan vi råkades på förlovningsfesten.

Hummergubben fann intet att svara; han stirrade på krucifixet.

— Mycket, och förfärliga saker, återtog Raphaël: fästmannen är död . . . mördad på allmän väg, och polisen antastar oskyldiga människor . . .

Hummergubben ryckte till:

— Ja, det är undersökning i alla hus . . . En förfärlig händelse.

Raphaël fixerade den gamle framför sig:

— Men Gud ser mördaren. Gud ser allt, och intet förblir honom förborgat.

Hummergubben tog sina ögon från krucifixet och mötte Raphaëls blick:

— Varför säger herr curén det till mig?

— Därför, att jag är Guds redskap och Han inger mig vad jag säger. Han har ingivit mig att

söka rätt på Gilberts mördare. Hämden är min, säger Herren.

— Vill herr curén säga att jag är mördaren?

— Nej, ty jag vet att så är det inte.

„Vad vet han? Vad vill han?” gick det tusen gånger genom gubbens hjärna.

— Är det något särskilt herr curén vill mig då? skälvde hans fråga.

— Ja.

— Vad då?

— Jag vill vad Gud vill.

— Vad då?

— Sanningen! Säg mig den!

— Hur då? Jag vet intet. Varför frågar herr curén mig om sådant, som jag inte vet.

Raphaël lutade sig framåt, och hans ögon vidgades:

— Var är geväret, som hängde på väggen i slot-tet?

— Jag har sålt det åt en herre från Paris. Det har jag redan sagt undersökningsdomaren, honom, som har makten att fråga.

— Undersökningsdomaren har makten att fråga i människors namn, men jag har makten att fråga i Guds namn. Var är geväret?

Hummergubben reste sig:

— Det har jag intet att göra med. Och för resten sitter jag inte nu i biktstolen.

— Den är här ute i kyrkan . . . Gud kallar oss. Raphaël gick förut, utan att se sig om. Hummergubben följde.

De stodo i den tomma kyrkan.

— Där! Raphaël pekade på biktstolen och försvann i den. Hummergubben föll ned på sina knän framför biktstolens mörka öppning, och dit in viskade han vad han visste om geväret.

Raphaël ledsagade honom slutligen till kyrkans utgång.

— Nu är frälsningen nära, sade han med fast stämma och räckte hummergubben handen.

Gubben kysste den: „tack, herr curé!” Kyrkdörren slog bullrande igen.

*

Så snart Yves blivit ensam, hade han gått ned till vägen vid stranden. Satte sig där bakom den lilla granen; såg mot vägen: „där föll han!” Yves täckte ansiktet med sina händer.

Länge satt han där i solen, talande halvhögt med sig själv: „jag har inte gjort det . . . jag skulle inte gjort det, men det var deras skuld . . . Varför skulle också Le Roye skymfa gamlingen? . . . Det står

skrivet: „Herren är en stark hämnare”. . . . Nej, nej, Le Roye är nog en bra karl, han . . . Och le Cerf! Stackars hon!”

Yves kände vinden kyla från havet. Han lämnade sin plats och började vanka mot „slottet”.

Mellan träden varnade han hummergeubben, stadd på hemväg. Här skulle de således alltid stöta på varandra. Hur annars? De hörde ju båda hit, liksom bokskogen.

— God afton igen, farkär. Vad nytt?

— Raphaël talade vackert.

— Vad om?

— Texten.

— Vilken?

— „Hämnden är min, säger Herren”.

— Och sen?

— Ingenting. Men hör du, Yves, jag kom att tänka på under hemvägen, att männ' tro den där bössan rostade på sjöbotten . . .

— Vad pratar du, far?

Gubben höjde handen:

— Gud ser dig, Yves . . . Tror du, återtog han i mildare ton, att man kan få upp geväret ur sjön?

— Jag tror han, Raphaël, gjort dej fnåskig, farkär. . . . Bössan ligger, där den ligger.

— Ja, och ändå är den ärligen såld till den där parisaren vi sade.

— Du sade det, far.

— Ja, väl, men jag har tänkt nu, att det int' var rätt: man skall ta emot olyckan, när den kommer.

— Hur menar du, far?

— Jag vet stället var den ligger, jag kan visst hämta upp den igen.

— Och vad sen?

— Säja undersökningsdomaren som det är.

— Skall du ange mej, far?

— Du säger väl honom själv vad du gjort.

— Det där menar du int', farkär.

Gubben höjde åter handen:

— Gud ser dig!

Yves svarade intet. Sida vid sida fortsatte de att gå mot „slottet”. När de kommit in i stugan, satte sig Yves på sängkanten. Gubben tog plats vid bordet och stoppade en pipa.

— Tycker du int' som jag?

Yves såg upp. Och med hot i blicken:

— Skall fadren ange sonen?

— Hämden är min, säger Herren . . . Och vi är alla hans redskap.

Yves reste sig från sängkanten:

— Jag måste gå till byn nu. Jag går till postkaféet, så får jag höra vad där pratas.

— Och jag skall plocka av mig den här stassen. Hummergubben gick långsamt över golvet till det bretonska skåpet.

*

Yves hade knappast kommit in genom postkaféets dörr, innan han hörde sitt namn. Där sutto många för honom främmande män och kvinnor kring det stora bordet. Samtidigt som hans namn skorrade i hans öra, uppfångade han också orden: „postbudet såg ju bössan på väggen”.

Yves gick fram till disken. Skakade hand med Lisette. Blev stående, så länge han tömde ett glas vitt vin med henne, och avlägsnade sig lika oväntat som han kommit. I det han stängde dörren om sig, hörde han en av de främmande yttra: „när man talar om trollet ...”

*

Det var fullmåne den kvällen, och som över silvermattor tog sig Yves hem från byn.

När han smög in i stugan, mötte han där ensamhetens tystnad. Liksom övergiven, kom månstrimman farande emot honom över golvet och lät honom

förnimma att alkoven stod öde och tom. „Vad i Herrans namn!” hörde han sig mumla, i det han tittade bakom förhänget, övertygande sig om att ingen var där. Nu knuffade han upp dörren och sprang med långa steg trappan utför.

Kommen till stranden, stannade han, som om någon hejdat hans steg. „Han gör det! Han gör det verkligen! Han tar upp bössan ur sjön!” bävade hans tanke utan ord.

Några famnar från stranden vaggade båten under hummergubbens manövreringar, än till höger, än till vänster. Över båtkanten trevade gubben, som ville han fånga månstrimman under båtens köl. „Han gör det! Han gör det verkligen!” flämtade det inne i Yves. Han ville ropa, men rösten lydde honom ej; han stod stum och stel och såg. Han såg båtshaken höja sig som en skugga i månljuset. Nästa sekund plaskade den i vattnet, och åter trevade gubben över båtens brädd.

Yves skyndade tillbaka hem. Där låg han på harmonikasängen, obekymrad om nattens måne och utan känsla för den nya dagens sol.

Det bullrade i trappan. Yves tittade förstulet mot dörren. Den sköts sakta upp. Hummergubben blev synlig. Hans ögon irrade kring gevärets tomrum på väggen. Så skakade han, liksom eftersin-

nande, på sitt huvud. Lade geväret ner i golvets månstrimma. Knäföll och korsade sig mot fönstret. Reste sig häftigt och bar med båda händer geväret till vrån vid matskåpet.

Yves såg det allt. Såg att geväret var ruggigt av rost. Såg också att kattunförhänget öppnade sig och föll igen om alkoven.

Nu suckade hummergubben på sin brits. Yves kastade benen över sängkanten. Med ett språng var han vid alkoven och ryckte förhänget till sida.

Förskräckt, sprang också gubben upp.

Yves stod där och räckte fram handen.

— Jo, jag tycker som du, farkär.

*

Från hummergubben och hans son hördes sedan intet mera där i bygden. Man trodde sig veta, att de båda i Brest mönstrat på ett guanofartyg, som seglat till Polynesien.

KRISTUS I VETEKORNET

Jag är uppe vid nordkusten i Bretagne. Detta egendomliga, gamla, förlegade Bretagne med sina skiftande vyer av slättmark med breda, vita vägar, av böljande sädesfält eller krattskog i havsbandet, av susande lövskog, där skuggorna glida på fast, ren mark mellan träden, av stigningar och brantsluttande höjder, övervuxna, invävda i en matta slingerväxter, som blomma gredelint. Där överst på kullen står en och annan naken trädstam och bugar i vinden, medan det stora havet mumlar vitt omkring.

Här har jag funnit en liten undanskymd by, som har ett namn, den också, ehuru inte på kartan. Den heter *Lezardrieux* och ligger i en dälld mellan gröna kullar. En havsvik med underliga utvikningar går långt upp i landet. Jätteklippornas spöklika silhuetter stå mot himmelen.

Jag har hyrt mig inne en trappa upp i *Café de la Tour* vid byns trånga huvudgata. Madame Cour-

tier är min värdinna. Hon är hög och rank, och hennes smidiga kropp är platt som ett bräde. Små blå ögon tindra i det blanka, solbrända ansiktet. Vid öronen skjuter håret ut i små bucklor, och på hjässan sitter kokett den lilla vita bretonska mössan med långa snibbar som en fisktärnas vingar.

Hon har också en man och tre barn i åldern mellan sju och två år. Gaby är den älste. Sedan kommer Jean och så Germaine, som kallar sig Maimaine. Hon har nyss börjat tala. Men för det mesta gråter hon. Fast ingen hindrar henne att äta med fingrarna, eller doppa armarna i bleckspannet med dricksvatten, gråter hon ändå och ropar, ropar ständigt på sin mamma. Lika sällan skrattar hon, som solen här glimtar fram ur de tunga, regndiga molnen.

Hennes pappa skall draga de små, snaskiga kängorna av henne, när det blir sängdags. För det ändamålet tar han henne under armarna och placerar henne varsamt på det mörka kaféets långa träbänk. Då skriker hon som en liten gris.

Herr Courtier är postbud. Varje dag traskar han 28 kilometer i sina tunga, järnsmidda skoplagg. Vår och sommar, höst och vinter, i solsken, regn och storm vandrar han kring bygden, iförd den tjocka marinblå uniformen med röda revärer på byxorna.

När han mot aftonen återvänder hem, är han mycket trött. I varje liten stuga, där han avlämnar ett brev eller en tidning, bjuder man honom ett glas cider. Det blir många glas, och det blir bly i fötterna.

Tyst sätter han sig vid det stora bordet i *Café de la Tour* och äter sin soppa. Madame Courtier ser långt på honom, där hon sysslar vid spisel, och deras blickar mötas. Men de säga ingenting. När hon igen böjer sig över den puttrande grytan, kan jag se på hennes långa, ranka rygg att hon tänker: min käre Courtier har nog fått ett och annat glas i dag igen.

Men därvid blir det. Hennes man är aldrig drucken. Han är bara trött. När goda medmänniskor bjuda av välvilja, måste man ju taga emot. Om François Courtier skulle säga nej, trodde man att han vore ledsen. Det kan också hända att han är ledsen. Då tar han än hellre det glas, som bjudes. Medan han vandrar dagen lång utmed vägarna, tänker han på hustru och barn och känner sig orolig för dem. Tänk, om lille Jean skulle falla och göra sig mycket, mycket illa! Jean är sin pappas avbild.

En gammal fiskare med röda ögon, stamkund på *Café de la Tour*, sade en gång till mig: „jag har ännu aldrig sett någon man älska sin familj så hängivet

som François Courtier sin. Skål, min herre! Om jag inte hade flackat omkring på havet, så hade också jag kunnat ha ett lyckligt hem.”

Det tänker jag på, när jag ser det trötta postbudet komma *hem* och sjunka ned vid det långa bordet. God afton, säger han, det har inte regnat i dag. Så skänker han sig ett glas av sin egen cider, i väntan på att madame Courtier skall servera honom maten.

Och när han ätit, stilla tigande, lyfter han barnen, det ena efter det andra, upp på bänken och drar av dem skoplaggen. Så går han med dem trappan upp till det gemensamma sovrummet. Klockan är inte mera än åtta, och dagen blickar ännu in genom fönstren. Storskrikande kravlar sig lilla Maimaine upp för trappstegen i strumplästen.

Snart somnar hon som ett bylte mellan Gaby och Jean i den stora sängen.

Och hennes pappa får den efterlängtrade vilan. Madame Courtier sitter vid bordet nere i kaféet, där en liten lampa utan kupa ger henne ljus nog för att se stoppa strumpor.

Hon måste invänta byns kommissionär, som klockan tio på kvällen kommer i sin kärra med posten från staden Paimpol. Det är en liten puckelrygg, sprittande livlig som en fisk, fast han har den ena

skuldran lägre, än den andra. Han uträttar hela byns ärenden i staden, och varje afton återvänder han på klockslaget till *Café de la Tour*.

Där sitter jag nu och pratar med madame Courtier, medan vi vänta på den snedaxlade lille kommissionären, som medför tidningarna från Paris.

Dörren står öppen till gatan, och vi bli då och då störda av en och annan kund, som slinker in och tar ett glas vid disken.

Där kommer en gammal, gammal gumma stultande, stödd på en falsk spanior till rör med aluminiumkrycka.

Jag gör ofrivilligt den reflexion, att hennes utseende ej mera kan förändras efter döden. Hennes ansikte är som en död sälhud frätt av mal.

Hon talar det bretonska språket med madame Courtier. Det låter i mina öron som när ancor snattra. „Hon är gammal”, vänder sig madame Courtier till mig på franska: „åttiotvå år. Och hennes man är åttio. Ni kan inte tänka er, herre, hur han dricker. Men hon ger honom inte efter, hon heller. De äro båda som balsamerade av alkohol i det levande livet.”

Den gamla pergament-gumman har fått sin konjak och stultar ut.

På tröskeln möter hon vår gemensamma vän, den

åldrige sjögasten med röda ögon. De nicka till varandra och snattra som ankor.

Så skall sjögasten ha sitt glas. Och han vill att fru Courtier skall slå i även åt sig själv och mig. Det gör hon inte.

— Töm din bägare, gamle valross! säger hon till de röda ögonen, — och laga dig i väg! Jag vill ha ro till natten.

Och de röda ögonen försvinna i den trånga gatan.

Fru Courtier börjar åter stoppa strumpor. Och därunder talar hon stilla med mig.

Hon är en intelligent och stark kvinna. Därtill har hon ett gott hjärta, öppet för alla.

Med mig talar hon förtroligt.

— Jag äter bättre, säger hon, sen ni kom hit. Också jag har behov av att sällskapa med förnuftiga människor. Med folk, som sett annat än Bretagne. Till Paris längtar jag inte. Jag var där en gång två veckor. Men jag såg ingenting märkvärdigt. Och jag var glad att få återvända hit. Men underligt var det i alla fall, att jag som inte ville ha flere barn, än min lille Gaby, blev moder igen den afton jag hade återvänt från Paris. Och så fick jag Jean, som liknar sin pappa.

— Jag tyckte det var en olycka, säger hon så. Av många skäl, men främst för Gabys skull, han

som liknar mig. Jag måste syssla med Jean och sköta honom, så att jag försummade Gaby. Och kan ni tänka er, herre, att Gaby blev så svartsjuk, att han ville dö. Han åt inte, han sov inte, och han talade inte mera. Han fick gulsot, och han var så svag, att han inte orkade resa sig i bädden. Jag kallade på läkare. Gaby är svartsjuk på lille Jean, sade jag. Tror ni inte detsamma? Och läkaren gav mig rätt. Han rådde mig att syssla så mycket jag kunde också med Gaby.

Det gjorde jag. Du måste förstå, lille Gaby, sade jag honom, att Jean också hör till oss . . . till mig, och till pappa, och till dig.

Gaby bara såg på mig långt och suckade. Nätter och dagar grät jag. Och jag blev så svag, ty jag kunde inte heller äta. Men sedan hade jag en stor glädje. Min Gaby, som jag älskar mest av mina barn — ty, min herre, också en mor gör skillnad på sina barn — Gaby var plötsligt igen sig själv en dag. Han drack mjölken, som jag förde till hans läppar, och han somnade i min famn. Sedan den dagen kom han på fötter. Och jag fick se honom stjåla sig till vaggan och le mot Jean. Vi blevo alla goda vänner. Men herre, vad säger ni till det, att jag inte kan älska Jean, som jag håller av Gaby?

Jag nickade blott.

— Ni, som är en bildad man, återtog madame Courtier, lutad över strumpan, tror ni att vi människor kan rå över våra känslor? Att vi kan ställa det för oss själva och andra i vår omgivning så, som vi vet att det borde vara?

— Nej, madame, det tror jag inte. Livet ställer allt för oss.

— Men tror ni då på att det finns någonting utom oss? Någon makt, som ställer allting för oss? Tror ni på ett liv efter döden?

— Därom vet jag intet, madame Courtier. Lika litet som ni. Ingen människa vet någonting om den saken. Och därför kan vi varken säga *ja* eller *nej*.

Fru Courtier såg upp från sitt arbete.

— Men kan vi ändå inte hellre säga *ja*? Jag kan det i alla fall. Jag har i min barndom blivit överbekräftad om att det finns någonting utom oss. Vad säger ni om det, att de döda leva ett osynligt liv runt omkring oss?

— Jag säger att jag inte kan tro det, madame Courtier. Hur skulle vi veta någonting om det?

— Jag vet det. Jag har sett en syn. Och mina systrar såg det med mig. Vi var barn då . . . jag hade nyss fyllt tretton år, och mina systrar

var yngre. Vi plockade blommor i veteåkern en eftermiddag vid midsommar. Och när vi skulle återvända hem och kommit in på stigen, som leder upp mot byn, såg jag plötsligt en liten, ljuslockig gosse vid dikesrenen. Han satt där i en vit skjorta; den räckte honom till knäna. Han liknade oss andra barn, och ändå var han inte som vi. Varje hårstrå på hans huvud kunde jag se särskilt för sig, som glimmande solstrålar. Han bara satt där och log så underligt. Han var också lika förvånad, då han varnade oss, som vi att se honom. Vi sågo honom alla samtidigt, och vi skreko av förskräckelse. Mina systrar sprang hem, men jag tappade alldeles huvudet; jag sprang ut i veteåkern, och när jag på långa omvägar funnit vår stuga, grät jag och skälvde, så min mor trodde jag skulle förlora förståndet.

— Och ni tror verkligen, att den lille gossen var en gengångare, som man säger.

— Ja, det tror jag . . . Han måste ju vara det, eftersom vi alla såg och kände igen honom. Drag för drag kände jag honom. Det var vår grannfrus lille Emile, som hade dött föregående vinter vid juletid. Han hade sådana ljusa lockar, men där han nu satt vid dikesrenen, var hans hår likt solljuset, som ingen kan taga i sin hand.

— Det var underligt, sade jag. Det hade jag gärna velat se.

— Skulle ni då trott på ett liv efter detta, om ni fått se det?

— Kanske. Men nu måste jag vara Tomas, eftersom jag intet underverk sett.

— Har ni då inte sett Kristus i vetekornet?

— Kristus i vetekornet! Vad är det för slag?

— Vad det är? Nej, är det möjligt, att ni inte vet det? Att ni inte sett Kristusbilderna i vetekornet?

— Nej, det har jag inte. Aldrig har jag ännu hört talas om det.

— Så skall ni få se det nu genast, yttrade fru Courtier med energi. Var har vi närmaste veteåker? Hon lade strumpan ifrån sig och skyndade ut i skymningen.

Det blev så tyst i det mörka kaféet. Den lilla lampan utan kupa lyste icke längre, än till strumpan där invid på bordet. Jag satt i skumrasket, och jag log över vad jag nu skulle få se. Men jag kände själv att jag log melankoliskt. Det kom ett sådant vemod över mig den kvällen. Madame Courtier, tänkte jag — som är så intelligent, så stark och levnadsduglig ... kan hon verkligen tro på sådant?

Då var hon redan där tillbaka. Triumferande lade hon två stora, svällande veteax på bordet.

— Se här, skall ni se!

Hon plockade ut ett korn, och nära invid lampglaset skalade hon det med nageln.

Jag stack fram mitt huvud invid hennes. Och jag kände mig nästan betryckt. Stackars lilla stora bretonska, tänkte jag. Är det nu ditt livsinnehåll att tro på sådant?

Nu var hon färdig.

— Se där! Kan ni säga mig, att det inte är Kristusbild?

Hon höll sin nagel mot en liten, liten utväxt i ena ändan av vetekornets runda sida.

— Kan ni säga mig att det inte är Kristusbild, så talar ni mot bättre vetande och vill inte se vad edra egna ögon se!

Och jag tog vetekornet i min hand och fixerade den lilla utväxten.

Den såg ut som ett embryo. Som ett lindebarn i minsta miniatyr, tyckte jag. Men det liksom växte, ju längre jag stirrade på det. För mitt öga framträdde en liten, primitiv gudabild, liksom mejslad i sten, eller skuren i trä. Det traditionella huvudet av en Helig. Varför inte Kristus för resten? Som en skugga, med den traditionella Kristusbildens drag!

— Det är Kirstushuvudet, återtog hon med be-

stämdhet. Och i vilket vetekorn ni än plockar sönder, skall ni se detsamma. Det finns inte i andra sädeskorn. Det finns i vetet, som ger oss brödet. Men det har inte alltid funnits där. Folk säger här i bygden, att man vet hur Kristushuvudet först avtecknade sig i kornet, som ger oss bröd.

Och madame Courtier berättade:

För länge, länge sedan levde i Bretagne en mäktig hedning. Han var bonde som de andra. Men han var mycket rik, och han trodde inte på Gud. Han hade blott ett enda barn, en ung dotter. Så blev hon sjuk en dag och skulle dö. Hon var redan konfirmerad, och läkaren sade, att om hon skulle ha nattvarden, för att dö i Kristus, skulle man inte dröja med att hämta prästen. Men den ogudaktige hedningen sade att ingen präst skulle komma innanför dörren, med mindre han medförde ett underverk.

Det fick bygdens åldrige själasörjare höra. Hans väg till hedningens hus gick genom veteåkern. Och han bad Gud om ett underverk, som skulle omvända hedningen. Och Gud ingav honom att föra med sig ett ax ur veteåkern till hedningen. I varje korn av axet visade sig Kristusbild. Hedningen föll på sina knän och anropade Frälsaren. Och sedan dess avtecknar sig Kristus förklarad i vetekornet.

Madame Courtier tog åter sin strumpa och fort-

satte tyst att syssla med stoppningen vid den lilla lampan utan kupa.

Jag fann ingenting att säga.

I detsamma hörde vi en kärra skramla där ute på vägen.

Postbudet, den lille puckelryggen, anlände med tidningarne från Paris — med ditt och datt från världsstaden till den lilla bortskymda vrå av världen, där Kristus lever i vetekornet.

SUZANNE

Ingenstädes i världen ser man en sådan myckenhet krogar som i Bretagne. De äro lika talrika som de vid vägskälen eller på höjderna uppresta reproduktionerna i sten eller trä av den korsfäste Kristus; stundom intressanta, såsom minnesmärken av en primitiv konst, men för det mesta vederstyggliga som kråkskrämmor.

Värdinnorna i alla dessa små krogar — husbonden ser man aldrig — sköta med allvar och energi sin plikt att skänka i. Dagen i ända stå de bakom zinkdiskarna, plockande ner flaskorna från hyllorna och fyllande glasen till bräddarna åt ständigt uppdykande kunder.

De värdinnorna kunna vara långa och smala som båtshakar. Eller de äro breda och feta, svällande som paddorna på de fuktiga ängsstigarna. Eller låghalta, puckelryggiga, nödväxta som martallarna på bärgsklintarna vid havet.

Men alla sköta de munsänkens tjänst med samma regelbundenhet och punktlighet som en bankvakt svänger om växeln för det förbiilande tåget.

Artiga och vänliga äro de, värdinnorna. De, som tala franska, bemöta främlingen med nästan parissisk courtoisie, och de äldre, vilka aldrig lärt sig annat språk, än sitt eget trolska, bretonska tungomål, nicka välkommen och räcka fram en barkad näve till ett ärligt handslag.

Unga eller gamla, alla äro de tillgängliga och välmående. Det är icke svårt att bli bekant med dem.

Min värdinna i det lilla fiskläget Lezardrieux är visst den bästa av dem alla.

Som mången gång, allt sedan jag kom hit för att vila ut några veckor från storstadslivet i Paris, sitter jag på den långa bänken i „Cafe de la Tour” och språkar med henne.

— Ni ser mina kunder, herre, säger hon. De måste ha sig ett glas, stackare; det ändrar deras enformiga tankegång. Och de ha råd, de allra flesta, att betala sitt glas kontant. Här i bygden finns det inga riktigt fattiga. Blott en mil härifrån är det elände och hungersnöd året runt. Åh, i Bretagne ha många vant sig att söka sin föda på landsvägen, som förlupna hundar. Många, många leva

hela veckan på vad de kan tigga ihop om måndagen. Ty måndagen är allmosans dag här i landet. Då vandra de fattiga och elända utmed vägarna från by och till by, så långa avstånd de orka. Om natten överraskar dem, somna de vid dikesrenen. Ni har nog sett dem, ni har hört dem mumla utanför fönstren och dörrarna. De se ut som spetelske, som uppgrävda kadaver, inte sant?

Ä, ja, min herre, det finns mycket elände i världen. Vad kan vi göra till det? Jag gör vad jag kan. Jag skänker ofta de usla kräken ett glas, utan att fordra betalning. De tar det hellre, än en bit bröd. Brännvinet skingrar deras tunga tankar. Man säger i tidningarna att alkoholen är en förbannelse och åstadkommer mycket ont i världen. Och det kan vara så. Jag vet det väl, jag, som sett den stackars Suzannes olycka. Men allting har två villkor!

Madame Courtier, min snälla värdinna, lät strumpstickan falla till golvet. Hon ville hindra mig att taga upp den.

— Nej, för all del, låt det vara, sade hon, och hör på detta!

Jag satte mig till rätta på bänken. Och hon talade:

— Suzanne, berättade min värdinna, var en

fader och moderlös flicka i andras tjänst. Sin fader hade hon för övrigt aldrig vetat något om . . . Ni förstår! Hon var inte mera än sexton år, när hennes mor fick kräftan och dog. Jag kände modern, liksom vi alla känner varandra här i bygden. Medan modern låg på lasarettet, kallade hon mig till sig. Hon kände att hon skulle dö, sade hon, och hon bad mig skaffa Suzanne en plats. Det gjorde jag. Och det var inte svårt. Ty Suzanne hade en god karaktär. Och hon var vackrare, än någon annan flicka här hos oss. Markisinnan Delagne på slottet här invid tog henne till kammarjungfru. „Hon är stor för sina år”, sade markisinnan till mig, „och hon ser så stolt ut.” Och stolt var Suzanne som en herrskapsfröken, det är sant, det. Glad var hon inte till sitt lynne, men gudfruktig och arbetsam och kysk och ren. Inte ens på nationalfesterna, den fjortonde juli, dansade hon. Och det, fast alla våra präktigaste pojkar tiggde henne om en polka. Hon kunde nog dansa, hon, om hon bara ville. Ty hon hade musiken i själen. Men hon tyckte bara om trista melodier. Sådana spelade hon på sin mandolin.

Vi undrade varifrån hon hade fått det instrumentet. Jo, Hippolyte Daubron, lotsen, hade skaffat henne det. Och hur det sen gick, så blev hon

gift med honom. Han var en man, som alla flickor gärna hade tagit, om de kunnat. Alla var vi här i Lezardrieux glada, att Suzanne fått en så präktig man.

Och så hade vi ändå misstagit oss, vi, liksom Suzanne, fast hon älskade honom och höll på honom i det sista.

De hade två vackra barn, och intet tycktes fattas i deras lycka. Och så plötsligt en gång, efter det Hippolyte hade kommit hem från en långresa i tjänsteärenden till Brest, började han dricka, man vet inte varför. Det finns de, som säger, att han vid sin återkomst skulle mött markisen Delagne på tröskeln till stugan. Men man säger så mycket . . . Och än sen, markisen kunde väl på sina promenader få titta in i lotsens stuga, om han ville. Markisinnan uppfostrade deras barn . . . Hur som helst, Hippolyte drack dag och natt, och han var aldrig mera hemma. Suzanne gjorde allt för att få honom ifrån det. Hon talade vackra ord med honom, aldrig förebrädde hon sin Hippolyte, men han drack ändå. När han kom hit till mig, ville jag inte servera honom. „Tack för gammal vänskap!” sade han och gick. Och när han var borta, grät jag. Så mycket höll jag av Hippolyte, och så synd tyckte jag det var om Suzanne.

Sedan kom det förfärliga, det, som ingen ville tro på och som många här i bygden inte i denna dag tror vara sant. Det hade hänt en septembernaut för två år sedan. Jag glömmer aldrig hur jag fick veta det.

Följande dag vid apéritif-tiden kom markisen Delagne in här i kaféet. Han hade mairén och fiskalen och notarien och andra sina vänner i sitt sällskap, och de talade högt i munnarna på varandra. Det hade under natten gjorts inbrott i markisens slott. Tjuven hade tagit en femtiofrancsedel och markisinnans briljanterade guldur ... Och tjuven ... hör på det, herre! Tjuven var Hippolyte. Han satt redan fast och hade erkänt. Han ville ha pengar till brännvin, hade han sagt. Man hade gripit honom hos hans gamla mor två mil härifrån uppe i landet.

— Och Suzanne?

— Jo, Suzanne gick morgonen efter inbrottet ut, för att söka Hippolyte, som inte hade kommit hem. Då hon trädde in här hos mig, såg jag genast att hon inte ännu visste vad som hänt. Jag hade inte hjärta att säga henne vad jag hört.

I detsamma kom min man. I sin egenskap av postiljon hade han avhämtat breven från postkontoret och tittade in till mig, innan han skulle ut i

bygden med posten. „Se där, Suzanne!” sade han och räckte henne ett brev, „det var då väl att ni är här, så behöver jag inte gå den långa vägen till er stuga”.

Jag såg att Suzanne rodnade starkt, under det hon läste brevet. Men hon sade intet. Hon nickade blott till oss, och så gick hon. Först senare fick jag veta, att det var hennes svärmor, Hippolytes mor, som hade skrivit till henne och underrättat henne om olyckan.

Efter den dagen såg vi sällan Suzanne. Hon höll sig innestängd i den lilla lotskojan där borta på bärgsklinten. Vi förstod hennes sorg, och vi var i den tron, att hon kanske genom sitt eget arbete hade gjort några besparingar, som hon nu levde av i olyckan.

Det var inte så, min herre. Hon var utblottad, redan innan Hippolyte stal för att få brännvin. Men hon ville inte låta någon veta det. Alla här hade ju aktat henne, och det fanns nog de, som ville tala med henne om vad Hippolyte gjort. Hon svarade aldrig. Och inför hennes tystnad drog sig de frågvisa tillbaka. „Hon är stolt”, sade man, „och hon har nog säkerställt sin egen framtid.”

Så var det inte. Solt var hon, men hon hade intet att äta. Så stolt var hon, att hon inte begärde

hjälp av någon. Hon började visa sig igen. Hon kom in här och där till gamla vänner. Det gjorde oss ont att se hur härjad hon såg ut. Det är sorgen, tänkte vi. Och vi bjöd henne kaffe med vårt bästa bakverk. När Suzanne kom på besök, sände vi till bagaren efter bakelser. „Giv mig hellre bröd”, viskade hon, „det där är så sött!”

När hon ätit brödet, tackade hon och gick.

Vid skördetiden saknade vi henne. Och då erinrade sig alla att de inte sett henne på länge. Man undrade vad det blivit av Suzanne. Jag talade därom med min man.

„Ja, det är underligt”, sade han, „på lång tid har jag inte träffat henne, fast jag trampat bygden runt med brev till alla håll och kanter. Ännu i dag frågade mig fröken i postkontoret om jag sett till Suzanne.

Och nu skyndade madame Courtier på sin berättelse.

Hennes man, postbudet, hade följande dag knackat på i lotsstugan, fast han ej hade någon post till Suzanne, och då han ej fick svar, sköt han upp den olåsta dörrn.

Suzanne låg död i sängen. Där invid på golvet stod en kannan, som innehållit vatten. Suzanne hade dött av svält.

„Av svält!” upprepade min värdinna med en djup suck — „om det inte var av sorg!”

— Men Hippolyte! Hur gick det med honom?

— Det vet vi inte riktigt. När han kom ut ur fängelset, flyttade han till Brest, och där drack han sig till döds, säger man.

„ARTISTENS“ KÄRLEKSSAGA

Genom Tyrolens ljusa dälдер rasslade tåget från Wien till Schweiz. I skarpa kurvor gled det fram mellan skogbevuxna höjder, genom trånga pass och svarta tunnlar, ringlande efter sig ljusgrå rök-skyar, som dök ned i dalarna eller blevo hängande utmed höjderna rundt omkring. Över vårhimmeln drogo blåvita toner, och i olika skiftningar av grönt skymtade lövträdens dungar förbi kupéfönstret.

Jag hade krupit upp i soffhörnet, och med en tidning över knäna satt jag där utan tankar, lyssnande till vagnskedjornas klappande ljud: „attack—attack—attack—attack“.

Oförmärkt gledo mina blickar då och då till mina två medpassagerare på soffan mitt emot.

De äro påtagligen fransmän eller schweizare, hade jag sagt mig, då de på stationen i Wien trädde in i kupén och placerade var sin kappsäck i nätet. De talade franska. Länge hade de sedan blivit stående

i den trånga korridoren, rökande cigaretter och underhållande varandra, utan att jag kunde uppfatta varom deras samtal rörde sig. Enstaka ord och lösryckta fraser tycktes stundom vilja förirra sig till mig, men jag uppfångade endast ordet „bicyclette”, som ofta upprepades.

Omsider hade de båda herrarna slagit sig ned på kupésoffan, dåsande bort under det sövande vagns-rasslet. Med öppna ögon sutto de där; deras hjärnor tycktes vila liksom min.

Den ene var högväxt och bredaxlad med energiska drag i ett skägglöst ansikte. Hans små, grå ögon kunde antaga ett melankoliskt uttryck, men glödde stundom i en intensiv, genomträngande blick. Jag måste fästa mig vid honom. Hans väsen föreföll öppet och tillika dominerande. Hans hy var askgrå, och över ögonbrynen, liksom vid näsroten, framträdde starkt markerade koppärr. Den tunna, torftiga grå dräkten och en sliten svart slips över jägerskjortan tydde på mekaniker eller chaufför, men hans säkra uppträdande och hans lediga, sympatiska sätt att tala tycktes angiva herremannen. Han kunde vara läkare, tänkte jag, kanske kirurg. Jag uppskattade hans ålder till omkring fyrtio år.

Hans reskamrat såg något yngre ut. Detta rödblommiga, litet fetlagda ansikte med stora, glans-

lösa, bruna ögon och ett delat helskägg i rödbruna skiftningar tillhörde grossören eller provryttaren, därom var intet tvivel. Han hade alltjämt skratat högt där ute i korridoren, och där han nu satt tyst i soffan, krusade sig de fylliga läpparna till ett stereotypt leende under de yviga mustascherna. Han hade lagt den lilla hårda filthatten ifrån sig. Det rika kastanjebruna håret var benat i mitten, ögonen vidöppna utan blick — en kolorerad reklam-bild från en hårvattensflaska.

Tystnaden blev tung här inne. En resignerad, apatisk tystnad, som om vi alla tre vore fångar på väg till en avlägsen etapp. Jag började önska att de två ville fortsätta sitt samtal. Deras stumma sällskap generade mig. Tystnaden är liksom mera underhållande, när man är ensam, än då andra tiga i ens omgivning.

Jag reste mig för att leta fram någon reslektyr. Min tidning gled till golvet. Den långa, grå mannen böjde sig ned och tog upp den. Utan att yttra ett ord, lade han den på platsen, där jag suttit.

— Merci monsieur! måste jag säga och kände mig nästan pinsamt berörd av min egen röst.

Jag hade vänt på huvudet, medan jag sysslade med att öppna min kappsäck, och såg en vänlig glimt i hans öga.

Nu fick jag tag i boken. Det gula omslaget, alla franska romaners uniform, väckte den gråes uppmärksamhet.

— Ni är fransman, min herre? sade han, inledande samtal.

När jag upplyst honom om min nationalitet, fick jag i min tur veta, vad jag redan gissat mig till, att han var hemma från Frankrike; till och med en äkta parisare, född i Montmartre.

Också den andre rörde nu på sig i sitt soffhörn och presenterade sig som vinhandlare från Bordeaux. Min diagnos angående hans yrke hade alltså varit riktig.

Men vad var den förste?

Det ville jag gärna veta.

I den inträdda pausen kastade jag in frågan:

— Är ni också vinhandlare, min herre?

— Nej, långtifrån! svarade den långe. Jag äger tyvärr inga vinberg . . . Jag är artist.

— Artist?

Jag hade kanske ofrivilligt förrått min överraskning. Han skyndade att giva mig närmare upplysning.

— Jag är artist på *bicyclette* — specialist och professeur inom facket.

Och den andre föll in med en viss högtidlighet, liksom stolt på artistens vägnar:

— Champion, min herre! En cykelkonstnär av rang, med många världsrekord — guldmedalj senast i Wien. Men ni var kanske på cirkus? Inte! Det var skada. Ett evenemang, jag försäkrar er, en triumf, sådan man sällan får bevittna!

Liksom oberörd av denna improviserade panegyrik, stack artisten med värdighet handen ned i bröstfickan och drog fram en omsorgsfullt hopviken affisch.

Jag tog emot plakatet och betraktade med ansträngt intresse bilden av en man, svävande på velociped med huvudet nedåt utmed en från en hög kupol hängande spiralförmig bana. Där långt nedanför såg man amfiteaterns bänkrader med åskådardarne, antydda i miniatyrteckning, för att det kolossala avståndet till taket riktigt skulle framstå.

— Men ni åker ju på huvudet! förvånades jag uppriktigt. Hur bär ni er åt med det?

— Det är just min specialitet . . . min uppfinning. Den väckte sensation på sin tid, det kan jag säga utan skryt, och den har gjort min berömmelse.

Jag sneglade med undran på denne jätte, som kunde blicka så skarpt som en duvhök i skyn. Hans levnadsuppgift var alltså *att åka velociped i taket*

med huvudet nedåt. Denna halsbrytande, livsfarliga sport hade naturligtvis skärpt hans blick. Att dessa små grå ögon även kunde uttrycka melankoli, tycktes mig förunderligt. Kan väl en man av ett sådant yrke också gå och bära på någon sorg? Eller har kanske livsledan gripit honom där uppe i taket, där han ser världen liksom upp- och nedvänd och likväl oföränderligt densamma.

Medan jag ådagalade mitt intresse för affischen och „artistens” unika prestationer, varnade jag plötsligt att luften blivit dunkelblå där ute och att landskapets konturer flöto ihop. Jag hade för sent tagit fram min lektyr. Skymningen föll på. Det var kanske dess stilla, omärkliga annalkande, som hade närmast reskamraterna och mig till varandra. Nu voro vi ju redan som gamla bekanta, efter att blott ha utbytt några ord.

Restaurationsvagnens uppassare i mörkblå frack med mässingsknappar visade sig i skjutdörrens öppning. Middagen var serverad. Ett angenämt budskap, när tiden är seglivad.

Mina reskamrater skyndade ut. Det var som om de glömt att också jag hörde till deras sällskap. Men den långe gråe hade återtagit sin affisch. Då han gömde den i fickan, såg jag ett ankare i tuschtatuering på hans hand.

När jag kom in i restaurationsvagnen, suto de båda redan mitt emot varandra vid ett dukat bord. Där var ännu ett ledigt kuvert, och den länge uppmanade mig förekommande att taga plats. Hans reskamrat — numera också min — instämde, visande sina vita tänder i ett soligt leende.

— Det skall göra gott att få äta, inte sant? vände han sig till mig.

Jag delade hans belåtenhet.

Artisterna knackade på kyparen och beställde en flaska *Hochheimer*.

— Jag dricker helst renskt vin, när jag är i tillfälle därtill, sade han nonchalant.

— Också jag, inföll den andre livligt, då jag inte har min egen *Bordeaux*.

Mitt vin par préférence kom jag ej i tillfälle att angiva. Artisterna slog i våra glas. Han ville bjuda på *Hochheimer*.

Vi klingade och utbytte några fraser om vinets kvalitet; enades om att det var nog så drickbart. Så återgick jag liksom av pliktkänsla till det samtal, som blivit avbrutet i kupén. Mitt intresse för den professionella sporten, för akrobater och ekvilibrister, har aldrig varit stort, och jag väntade mig ej någon vidare uppbyggelse av artistens cykelbragder.

Jag frågade om han då aldrig förlorat jämvikten. Om han inte fallit? Brutit armar och ben?

Jo, han hade fallit. Inte första gången då han åkte i taket, men andra gången. Och det var i „Cirque de Paris”. Han störtade från spiralbanan ned i det stora nätet. Flere av damerna bland publiken svimmade eller fingo hysteriska anfall, och det uppstod en förfärlig villervalla i cirkuslokalen.

— Men hur gick det då? Hur gick det? Skadade ni er? inföll vinhandlaren. De röda blomorna på hans runda kinder antogo en skiftning i gredelint.

Nej, artisten hade märkvärdigt nog inte skadat sig, tack vare det lyckliga förhållande, att velocipeden blev hängande där uppe i spiralen. Men han förlorade medvetandet och kunde ej mera uppträda den kvällen. „Det räckte för övrigt länge nog, alltför länge, innan jag kom upp i kupolen igen”, sade han med ett halft förläget småleende, vars betydelse jag ej genast kunde ana. Han såg sig omkring i restaurationsvagnen, liksom ville han övertyga sig om att man vid de andra borden icke kunde höra oss.

Vi hade kommit till kaffet. Middagsgästerna i vår närhet hade redan återvänt till kupéerna; i det bortersta hörnet av vagnen satt ett sällskap engels-

män eller amerikaner, livligt diskuterande på sitt språk.

Varför räckte det så länge, innan han kom upp i kupolen igen? undrade jag och kom fram med frågan:

— Blev ni rädd för ert liv den gången?

— Nej, jag har aldrig fruktat döden, svarade han med sänkt röst.

Det underliga leendet spelade åter kring hans tunna, skägglösa läppar, när han tillade: „men en annan fruktade för mitt liv mer än jag själv och lyckades för en tid övertala mig att inte försöka flyga högre än vingarna bär”.

— Det var för övrigt en dum historia, återtog han. Jag kan gärna tala om den . . . det är nu så längesedan.

— Jo jo, kom fram med kärlekssagan! skrattade vinhandlaren. Det var naturligtvis ert hjärtas dam, som fick er att hållas på jorden . . .

— Det var så, log artisten.

Och han berättade.

— Jag hade den tiden en kamrat, en god vän . . . som sedan blev min fiende. Jag hade instruerat honom i min uppfinning, och han är min enda jämbördige konkurrent inom branschen. Han tycktes vara mig tacksam och blint tillgiven. Jag lade

exempelvis märke till att mitt fall den aftonen i „Cirque de Paris” hade skakat honom djupt. Tårarna stodo honom i ögonen; då han såg mig komma till medvetande. Han tryckte mina händer flere gånger och visade stor hjärtlighet. Han nästan bar mig in till artistrummet, sprang efter visky till buffetten och omhuldade mig på allt sätt. Han ville också hämta en droska och följa mig hem. Det hade kanske varit bäst, om han fått göra det. Men jag kände mig ännu halft förvirrad, liksom tom i hjärnan och ville helst promenera ett stycke. Det var en vacker afton i december.

När vi kommit ut från cirken, stannade jag ett ögonblick, insupande den friska luften.

Då tog en främmande hand på min arm, så mjukt, så milt, som om döden kallat mig. Jag spratt ovillkorligen till, nervös som jag ännu var efter chocken, som jag fått i fallet. Och dock hade jag ej haft någon obehaglig förnimmelse vid denna tysta beröring.

Vid min sida, med handen på min arm, stod en ung flicka. Ung, med stora, glada ögon. Det var alltså inte något budskap från dödsriket. Hon verkade tvärtom som en strålande uppenbarelse av det sjudande livet.

„Jag var där inne och såg er falla”, sade hon med

en stilla, oändligt sympatisk klang i sin stämma. „Gud vare lov att ni inte skadade er . . . Nu kan jag inte mera återvända dit”.

Jag såg på henne och rördes så av hennes blick, som tycktes famna mig, att jag ej först fann någonting att svara.

„Men, min fröken, det gör mig ont” . . .-stammade jag så.

„Nej, säg ingenting!” viskade hon. „Er vän skall följa er hem, och så skall ni vila . . . Om ni bara ville lova mig att inte göra om det där” . . .

Detta yttrade hon så naturligt, så enkelt, som om jag länge stått henne nära, som om hon hade någon rätt över mig.

Och jag blev i samma nu liksom förtrollad. Vem var hon? Hur kunde hon, som jag aldrig sett, lägga handen på min arm och tala till mig så? Jag var alldeles förbryllad. Men igenom min själ brusade det: „hon är betagande . . . vilka ögon . . . en sådan röst!”

Jag hade fått vad vi fransmän kalla „le coup de foudre”. Genom sina underbara ögon, sin beröring, hela sitt känsliga väsen tog hon en makt över mig som aldrig någon annan kvinna, varken förr eller sedan.

Jag tryckte hennes lilla hand och drog henne till

mig, och liksom i en dröm, utan att jag själv efteråt visste att jag uttalat den tanke, som uppfyllde mig, hade jag frågat om hon ville följa med hem till mig. Jag erinrar mig blott min väns häpna, nästan förskräckta ansiktuttryck, när jag skyndsamt sade honom farväl och steg upp i en droska med denna mystiska kvinnouppenbarelse, som likt ett andeväsen hypnotiserat mitt hjärta och min själ.

Då vi kommo upp till mitt ensamma rum vid boulevard Clichy, blev det fest, må ni tro! Jag ställde fram vin, som jag hade hemma. Och jag gick ner i huset till barvärderna — han var också min hyresvärd — och fick honom att skicka upp en liten supé med ostron och ett stycke kall gigot.

Flickan hette Lucie. Och hon var vacker. Min Gud, så hon var vacker! Det är förunderligt i alla fall vilka praktblomster, som kunna skjuta växt där uppe i gränderna på Montmartre. Hon hade *chic* och hållning som en dam ur den högsta aristokratin. Och likväl var hon inte någon fin fröken . . . Hennes far, en försupen stackare, släntrade omkring och tiggde i gathörnen . . . „En tiggare! säger jag er.”

Cykelartisten tog resmössan i sin stora hand och sträckte fram den, illustrerande sin deklamation: „en tiggare, försäkrar jag er . . . en tiggare!”

Han tände ånyo sin cigarrett, som höll på att slockna.

— Och så hyggligt klädd hon var! fortsatte han. Utan bjäfs eller grannlåt. Ingen kokottstass! Enkelt och anspråkslöst som den hederliga flicka hon var ... Men smakfullt ... med en viss „cachet”, såsom våra små parisiskor kan klä sig. Men jag skall inte uppehålla er med sådana detaljer. Jag blev kär i den flickan med ett ord, och jag blev hennes första älskare ...

— Men inte den sista! log vinhandlaren.

— Nej, inte den sista!

4 Cykelartisten tömde sitt glas.

— Men det kan nu göra detsamma! ... Hon hade i alla fall sin underliga charme, och glömma henne helt kan jag aldrig. Ett år levde vi tillsammans. Vi voro oåtskiljaktiga. Det var alltså hon, som fick mig att avstå från spiralbanan i kupolen. Hon bad mig och övertalade så länge, att jag till sist måste giva efter. Jag blev instruktör i stället ... professeur i min egen uppfinning. Jag började lära bort min konst att cykla i taket med huvudet nedåt, och jag lät de andra taga triumfen och applåderna.

Det gjorde jag för Lucie. Allt gjorde jag för henne. Vad jag förtjänade fick hon det mesta av.

Hon kunde köpa sig fina kläder och eleganta hattar. Och var vi visade oss, viskade man: „se den vackra Lucie!” ... Ja, hon var, Gud välsigne mig, den grannaste flickan på hela Montmartre.

— Och sedan? Varför övergav ni henne? sporde vinhandlaren med otålighet i rösten.

— För att hon bedrog mig, naturligtvis, log artisten med en axelryckning. De vackra, milda ögonen kunde bedraga ... Jag hade sett mig blind på dem. Gud vet hur länge hon hållit mig för narr. Jag vore böjd misstänka att jag inte var ensam om henne längre än den första veckan efter vår så plötsliga bekantskap. Och likväl var hon inte då ännu ett skarn från gatan. Och mig ägde hon helt. ... Med liv och själ gav jag mig i hennes våld. Vete fan om inte någon flik av mitt flängda hjärta sitter kvar i hennes garn ännu i dag ...

Vid detta yttrande skrattade han — ett kort, undertryckt skratt, liksom skämtade han med sin egen sentimentalitet.

— Och hon var nog rädd för mig ändå, när allt kommer omkring, sade han så. Hade respekt för mig, ville jag säga. Jag glömmer inte den morgon uppgörelsen kom — och det gör nog inte hon heller. Det var som domedagen. Och likväl bytte vi inte ett ord den gången.

Jag hade blivit kallad till Berlin, där jag som instruktör skulle förbereda en internationell cykeluppvisning av professionella i Wintergarten. Men jag blev fortare färdig, än jag beräknat och tog tåget till Paris, utan att på förhand ha underrättat Lucie om min ankomst. Jag anlände i god tid på morgonen och var beredd på att jag skulle taga henne på säng. Det gjorde jag också. Men i min trappa, boulevard Clichy, mötte jag — gissa vem! Jo, min gode vän och kamrat, han, som så ömt hade tagit vård om mig efter mitt olycksfall i „Cirque de Paris” . . . och som känt sig illa berörd av att jag övergav honom för Lucie den kvällen.

Vårt möte nu i min trappa tycktes inte vara honom en behaglig överraskning. Han betedde sig som om han varit full eller galen. Först glodde han på mig under några långa sekunder, utan att få ordet ur munnen. Slutligen stammade han fram: „Nej, är det verkligen du, Jacques? . . . Har du kommit? . . . Jag visste inte . . .”

Annat sade han ej. Orden stockade sig i hans hals. Min blick hade väl redan låtit honom veta att han förrått sig. Och som en strykrädd hund slank han förbi mig och rusade i vilt språng ner för trappan.

Där stod jag och drog flåsande efter andan. Jag

var liksom rädd att gå in i mitt eget rum . . . mitt rum och hennes. Och likväl måste jag ju in dit nu. Jag ville dit in till varje pris. Långsamt, vägande på varje steg, gick jag upp och stannade ett ögonblick framför dörren, lyssnande till mitt hjärtas våldsamma slag. Dörren var inte låst; den gled ljudlöst upp, då jag tog på vredet.

Lucie hade häftigt satt sig upp i sängen. En lätt rodnad flög över hennes ansikte, och jag tyckte mig uppfånga en skymt av ängslan . . . fruktan, kanske ångest i hennes stora, djupblå ögon. Men redan i nästa sekund hade de antagit sitt milda uttryck. „Jacques!” ropade hon med en glittrande glädje i stämman och kastade täcket ifrån sig, liksom ville hon springa upp ur sängen.

Så sjönk hon tillbaka mot kuddarna, famlande efter sitt täcke, som hon långsamt drog upp under hakan. Min blick hade hunnit säga henne att hennes spel var förlorat.

Jag stod där och bara såg på henne. Ingendera kunde vi få ett ord över våra läppar. Jag kände det som om jag blivit förstenad på platsen, där jag stannat och som om min blick fixerat sig för evigt i dessa underligt milda ögon.

Då det omsider klarnade för henne, att jag inte ens ämnade säga någonting, att min dom över hen-

nes trolöshet skulle förbliva stum, tog hon dröjande ögonen ifrån mig, makade benen ut över sängkanten och blev sittande där med ryggen vänd mot mig.

Utan att för en sekund lämna henne ur sikte, gick jag fram till fönstret och satte mig på en stol, kramande mössan i min hand. Min blick började bränna henne. En nervös frossbrytning skakade hennes nakna skuldror. Hon rev till sig sina strumpor och kjolar och underkläder och började klä på sig med en skyndsamhet, som kunnat verka löjlig, om vi inte båda varit gripna av denna ohyggliga stund.

Under det hon klädde sig, vände hon sig hela tiden så, att jag inte kunde möta hennes blick. När hon koafferat sig framför spegeln, ifört sig klänningen och kappan och stuckit nålen genom sin extravaganta hatt, höll hon plötsligt upp händerna och betraktade prövande sina ringar, som jag givit henne. Hon kysste dem, den ena efter den andra.

Bloden steg mig åt huvudet inför denna komedi. Vreden började sjuda inom mig, och jag var ett ögonblick nära att bryta tystnaden, att vråla henne i ansiktet hur jag föraktade henne just nu . . . Men föraktade jag henne? Jag vet det sannerligen inte och kan inte komma på det klara därmed. Emellertid lyckades jag behärska mig, och jag tror inte en

min i mitt ansikte förändrades. Jag bara såg på henne.

Hon öppnade skåpet och började plocka ihop vad hon hade samlat där. Då såg jag, vad jag ej vetat, att vi var fattiga och att det var litet vad hon plockade ihop. Kläder, småsaker. Det var inte mycket, om jag undantar ett par eleganta klänningar. Vi hade inte någon bosättning av värde.

Hur länge skulle jag vänta ännu? Jag hade fått en plågsam gnagning under bröstet. Det var kanske hunger och törst. Jag tände den ena cigaretten efter den andra. Äntligen hade hon packat sin koffert.

Så gick hon förbi mig mot dörren, utan att se på mig. Jag stirrade efter henne. Skulle hon verkligen kunna lämna mig så? „Ja, må hon bara gå!” sjöd det inom mig.

Vid dörren stannade hon. Men vände inte på huvudet. Nu väntade hon att jag skulle kalla henne tillbaka. Eller att jag åtminstone skulle säga ett enda litet ord till farväl. Jag skulle säga det, jag, som hade börjat med att tiga.

Men jag förblev stum. Dörren öppnades och föll igen.

Sedan har jag inte sett henne. Den dagen och ännu många dagar därefter irrade jag som fredlös

kring gatorna. Jag tror att jag sökte henne. Hennes koffert och vad hon för övrigt lämnat kvar lät jag flytta ned till hyresvärden, och jag hörde av honom att ett bud hade avhämtat sakerna. Själv flyttade jag så från boulevard Clichy, innan månaden var ute.

Artisterna hade slutat sin berättelse. Han lutade huvudet i sin stora hand och mumlade liksom för sig själv: „Åh, hon hade sin underliga charm . . .”

EN NEURASTENIKER?

Har det hänt er att ni, intet ont anande, plötsligt stirrat in i olyckans spegel? Har det hänt er, att ute i folkvimlet, på gatan, i trammen, eller i restaurangen, där ni slagit er ner, för att förjaga den smygande känslan av ensamhet, få se olyckan liksom komma emot er i en främmande människas blick?

Mig har det hänt. Flere än en gång, men i synnerhet en, som jag ej kan glömma, emedan olyckan då inte blott såg på mig, utan också klagade, talade till mig och påkallade min hjälp.

Ack, hur litet är det icke vi kunna göra för att lindra varandras sorger! Den olycklige, som vädjar till vår medkänsla, skall alltid känna sig besviken. Sorgen — icke glädjen — har ett evighetsursprung, och ingen bland oss kan hindra den att slå rot där den finner sin jordmån.

Det var en vårnatt i Paris jag så oväntat råkade i kontakt med olyckan.

Jag hade övervarit en skandinavisk fest å en

restaurang i *Palais Royal*. Stämningen hade varit glad och sorglös. När man omsider fann tiden mogen för uppbrott, kände de flesta en omotståndlig lust att fortsätta festglädjen på annat håll. Vårnätterna i Paris locka icke till vila. Herrar och damer anropade automobiler och fiakrar, och under högljutt glam bar det av till Montmartre, till de ljusfyllda nattkaféerna, där orkestermusikanter i röda frackar spela hetsande danser till ljusan dag, medan i dunkla gränder över de blånande höjderna Pan blåser i sin pipa.

Jag deltog den gången icke i det glada härnadståget till nya festplatser. Ensam styrde jag vägen åt motsatt håll, sökande mig upp till Montparnasse, där jag för tiden hade slagit ned mina bopålar. Det var en lång promenad, och det blev sent, innan jag nådde hemvana trakter. På den ljusa vårhimmeln avtecknade sig brandgula strimmor, bebådande morgon. Paris låg och drömde. Det bullrande livet i gatorna hade avstannat. En och annan automobil tutade ännu här och där på långa avstånd. Framför mig slentrade ett försenat par, en ung man och en ung kvinna, omslutande varandra och utbytande heta kyssar.

Nu var våren här med sin sjudande erotik, men också med vemod och trångsjuka i luften.

Ett sorl av röster strömmade emot mig från en liten bar vid boulevard Montparnasse. Många försenade vandrare tycktes rasta där, på vägen till sina viloläger.

Dörren stod på vid gavel. Ett glas friskt öl kunde jag behöva, trött och varm som jag var. Jag steg in och tog plats vid ett av de små borden, utan att till en början giva akt på de övriga kunderna runt omkring mig.

I det ögonblick jag skulle föra glaset till mina läppar, kände jag mitt hjärta snöras ihop inför ansiktsuttrycket hos en man, som satt där i min närmaste närhet. Ensam satt han och blickade från-varande ut i vårnattens skymning.

Hans tankar kretsade kring en stor sorg. Där om talade det ödsliga, lidande uttrycket i hans mörka, fuktiga ögon utan glans. Så bottenlöst sorgbundna voro dessa ögon, att jag greps av en förfärande beklämning; jag kände liksom en frossbrytning genom min själ, och jag ville skynda därifrån.

Men jag kunde inte röra mig. Som fastnaglad vid min stol, betraktade jag i tyst bävan den ensamme, främmande mannen, olyckans isolerade uppenbarelse, omgiven av de bullrande kroggästernas levnadsglädje.

En man av folket var han visst, iförd den bruna sammetsjackan med pressade ränder, så vanlig bland arbetarena i Paris, och benkläder av blått kläde. Men det låg något av kultur över hans väsen. Han hade ett vackert huvud. Rödblunt, vågigt hår, skiftande i grått vid tinningarna — han kunde vara omkring fyrtio år. Mörkröda mustascher, korta och fylliga. Dem tuggade han, bitande då och då ihop tänderna i kamp med sin sorg.

Men tårarna trängde sig fram ändå. En och en droppade de ned och hängde sig, glittrande i de tjocka, röda mustascherna. Det ryckte i hans mun-
gipor, han knöt allt jämt den högra handen och öppnade den igen; jag tyckte mig höra en röst viska till honom: „varför, varför sitter du här?”

Hans olycka hypnotiserade mig. Vi hade visst båda glidit in i tankeläsningens mysterium. Ty plötsligt höjde han huvudet och såg på mig långt, som om han vaknat ur en dröm. Så reste han sig, närmade sig mig och sade med ett vemodigt leende: „vill ni dricka ett glas med mig, min herre?”

Det ville jag icke avslå. Kanske kunde det vara honom till någon tröst, om han öppnade sitt hjärta. Jag kände att han liksom tvingade mig att följa sin längtans sorgomspunna tråd.

— Det är nu längesen jag talat med någon män-

niska, började han. Jag såg att ni lade märke till mig, och därför blev jag mera upprörd. Vi gamla är ju inte annorlunda, än barnen. Om man med deltagande blickar, eller med vänliga ord rör vid vår sorg, tar den ett våldsamt uttryck . . . Jag är ingen filosof, min herre, och jag hör ej heller till pratmakarena vid allfarvägen. Jag är bedrövad i mitt sinne, och min sorg är obotlig, för att jag inte kan komma underfund med om jag lider rätt, eller orätt.

En kvinna är det, ni förstår mig. Jag älskade henne . . . å, Gud, jag älskar henne lika högt ännu, eljes sutte jag inte här och visade min sorg för främmande människor. Hon gick ifrån mig, utan att jag kan fatta varför. Allt hade jag gjort för henne. Jag plågade mig själv i träldom, för att hon skulle ha det bra. Vi saknade intet . . . Jag är mekaniker. Det yrket har jag idkat sen min barndom. Jag är också uppfinnare. I min lilla verkstad här invid arbetade jag från soluppgången till nattens inbrott. Jag kysste henne, när jag gick, och jag omfamnade henne, när jag kom tillbaka. Men hon var aldrig nöjd. Jag hade en dunkel förnimmelse av att hon gick och bar på något agg till mig, utan att jag kunde finna orsaken. Inför hennes dolska ovänlighet brusade jag upp ibland, och då sade jag

hennes hårda ord, men de var inte hårdare, än dem hon brukade rikta till mig. Jag är inte långsinnt, och när jag hade förgått mig, bad jag henne alltid om förlåtelse. Man bör förlåta varandra, inte sant, min herre? Vi är alla svaga människor, och i ett samliv mellan man och kvinna kan det inte vara bara harmoni heller.

Men hon förlät mig inte. En dag kände jag, att hon inte besvarade min kyss och inte min omfamning.

Jag frågade henne varför. Naivt frågade jag, som ett barn frågar er varför solen går upp om morgonen och varför det blir mörkt till natten.

„Varför frågar du om det, som du väl längesen förstått?” svarade hon skarpt och kallt.

Men jag förstod det inte.

„Så skall du veta det då en gång för alla”, sade hon: „vi passar inte samman, du och jag . . . alla säger det. Man behöver bara se oss, säger de, för att veta, att vi går våra skilda vägar”.

„Men varför?” stammade jag, „varför säger alla det, och varför fäster du dig vid vad alla säger?”

„Det vill jag inte diskutera med dig!” snäser hon då.

„Men säg mig *varför!*”

„För att du är en neurasteniker!”

„Neurasteniker?”

Den främmande mannen lutade sig fram mot mig, och med energi i stämman vädjade han till min mening:

— Neurasteniker! Är vi inte alla mer eller mindre neurasteniker?

— Ja, kanske det. Men säg mig, vad hade hon för skäl att kalla er neurasteniker?

— Inte vet jag. Det är just det jag grubblar över. Kanske för att jag motsade henne. Jag hade ju kunnat svara med att kalla henne hysterisk. Men jag ville inte betala med samma mynt. Hör på, min herre, jag motsade henne inte för att genomdriva min egen vilja, utan för att övertyga henne om att hon hade orätt.

— Att hon hade orätt? avbröt jag. Men ingen människa har orätt!

— Ja, kanske kan man säga så. Det vet ni bättre, som är en studerad person. Jag tyckte att hon hade orätt; jag visste mig intet ha förbrutit, och jag sade henne det. Därför gick hon ifrån mig. Men det gör detsamma varför hon gick. Om hon bara kunde komma tillbaka!

Hans ögon fingo åter sitt hopplöst sorgbundna uttryck. Så tog han min hand.

— Vill ni hjälpa mig? Jag vet inte varför, men jag tror att ni kan hjälpa mig ... om ni vill ...

— Gärna! Vad skall jag göra?

— Tala med henne! Tala med henne för mig! För er har hon respekt, ty ni är en bildad man. Er kan hon inte kalla neurasteniker!

— Men var? Huru? Jag känner ju henne inte.

— Hon bor här nära intill ... i hörnet av rue d'Assas skall det vara, jag vet inte numret. På mina brev svarar hon aldrig, och hon flyttar undan mig; så snart jag fått reda på hennes adress, byter hon bostad. Nu bor hon där som jag sade. Och varje morgon på slaget fem går hon ut till sitt arbete ... Jag vet inte var hon arbetar, men hon har visst en lång väg att färdas ... Varför stannade hon inte hos mig? ...

Han drog fram sitt ur.

— Se här, klockan är snart fem! ... Vi hinner i tid dit ned, om jag får taga en fiaker.

Också jag såg på mitt ur. Ja, det var sent. Så länge hade jag glömt mig kvar i sorgens sällskap. En främmande människas sorg klamrade sig fast vid mig, och jag kunde inte göra mig lös.

— Om ni vill vara god, så god som jag tror att ni är, så följ med mig till hörnet av rue d'Assas! Tala ni med henne, när hon kommer ut! Hon sva-

rar er. Ty för er måste hon ha respekt. Kanske kan det intressera er att göra hennes bekantskap . . . Åh, hon är vacker, min herre, alla säger det. Gå ni fram till henne! Nämn bara mitt namn och säg henne att jag inte är en neurasteniker, att ni känner mig och vet att jag inte är det.

Ja, kanske var han inte neurasteniker — man behöver ju inte vara det, för att man är förälskad. Men hypnotiker måste han väl varit. Jag förstod, att hans tillit till min hjälp var den drunknandes halmstrå, men ändå åkte jag bort med honom i en droska. Där jag satt vid hans sida, såg jag tårar glimma i hans röda mustascher. Solen stod högt på himmeln. Skulle icke dessa sorgens tårar fördunsta, liksom nattens dagdroppar för dagens ljus?

Droskan stannade.

Där stodo vi i gathörnet och liksom undveko varandras blickar. Längre stodo vi där, tycktes det mig, utan att tala. Han såg sig hjälplös omkring och bröt slutligen tystnaden.

— Hon kommer inte! . . . Hon kommer inte! När jag får hennes adress, har hon flyttat . . . Men jag skall inte längre besvära er, ni är trött. Förlåt att jag så lagt beslag på er! . . . Om ni bara hade talat med henne . . . Om ni fått säga henne att jag

inte är en neurasteniker, så hade hon kanske trott er. Sedan skulle jag bättre kunna finna mig i allt. Ack, ja, herre, jag vore mindre olycklig i denna stund, om jag visste henne tillhöra er . . . Vacker är hon . . . Ni skulle kunna skänka henne den lycka, som jag inte kunde . . . jag vet själv inte varför. Hellre er, än en annan, som jag inte känner. Mitt eget liv är numera ingenting värt . . . Jag kan inte sova, och jag kan inte äta, och jag kan inte arbeta . . . Allt sedan hon lämnade mig, står min lilla verkstad öde och tom, och sorgen jagar mig ut bland människorna, utan att jag kan återfinna mig själv.

Jag försökte några tröstens ord. Men de skorrade banala och intetsägande i mina öron: „arbetet är slutligen det enda, som kan skänka oss någon tillfredsställelse i livet. Och tiden läker alla sår!”

Hans blick tycktes svara mig: „för vem skall jag arbeta, när *hon* är borta?”

I detsamma sprang han ifrån mig.

När han stannade vid motsatta sidan av gatan, förstod jag varför han sprungit: klockan slog fem i Saint-Sulpice-katedralen där i närheten, och hon som han väntat, hade kommit ut från ett av de sovande husen.

Vad han sade henne kunde jag inte höra. Men hennes svar skar genom tystnaden:

„Neurasteniker! Din djävul!”

Hennes hand virvlade i luften, och i nästa ögonblick klirrade glasskärvor mot asfalten.

Han hade ramlat över ända i rännstenen, och vrålande, med händerna för ansiktet, rullade han sig långt ut på gatan.

Jag stod där och såg och hörde. Genom hans jämmerskri förnam jag det bortdöende hackandet av hennes klackar.

En bil dök upp på platsen. Två poliser böjde sig över mannen.

„Svavelsyra”, hörde jag den ena konstapeln yttra.

FRU DURANDS PENSIONÄR

Han såg så gammal och trött ut, där han kom vandrande med tunga steg upp i „rue Lhomond”, den stilla gatan, som bakom Panthéon utgör gränsen mellan det äldsta, fattiga, förfallna Paris och studenternas glada Quartier Latin.

När hans höga, böjda gestalt dök upp, blev rue Lhomond liksom tystare än vanligt.

„Madame Durands pensionär!” viskade man i portarna, hos slaktaren och tvätterskan.

„Han kan nog vara rik”, yttrade någon, „en rik kan ha dåliga kläder och en fattig goda. Med de där engelsmännen vet man aldrig . . .”

Mister Abbott var inte klädd som en gentleman. Byxornas knän putade ut, bottinerna hade blivit lappade många gånger. Ej ens i februari hade man sett honom bära överrock.

Men torftigheten över hans uppenbarelse var av det slag, som kan ingiva respekt.

Mister Abbott väckte förtroende. Vänlighet och godhet strålade ur hans små, ljusa ögon. Den, som en gång kommit i samspråk med honom, förstod att han måste vara en vis och kunskapsrik man.

Fru Durand hade heller icke tvekat att antaga honom till hyresgäst och pensionär.

Hela kvarteret kände fru Durand. Hennes blida, förekommande väsen lät en ana, att hon bar på bekymmer, som hon ej ville blotta. „Hon sörjer över att lilla Marguerite inte har någon hemgift”, skvallrade grannarna.

Det var så. Fru Durand hade blivit änka med två tomma händer. Hon hade sin lilla Marguerite att sörja för. De kunde inte bo kvar i våningen vid rue Lhomond, om ej någon ville hyra ett av de tre rummen.

Mister Abbott hade sett den uthängda annonsen: „Rum att hyra.” Han lämnade fru Durand sitt visitkort, varav hon kunde se, att han var engelsk ingenjör. Hon ursäktade sig: „skulle väl en så bildad man kunna nöja sig med det lilla anspråkslösa rum hon hyrde ut och den enkla kosten?”

„Min fru”, svarade mister Abbott, „det blir nog bra, jag har inga stora fordringar”. Och självmant erbjöd han sig att betala en månad i förskott.

Mister Abbott fann sig väl tillfreds hos fru Du-

rand. Tamburen mörk och ingen matta i trappan. Men storstadsbullret hittade inte hit. Och när våren kom, lyste solen in i hans rum och sparvarna kvittrade i en gammal platan på den trånga gården.

Mister Abbott blev snart en vän i huset. „Min kära fru Durand”, sade han, när han bad henne om någon liten tjänst. Och mången aftonstund satt han kvar efter middagen, språkande med fru Durand och hennes dotter. Så länge hade han bott hos dem, att lilla Marguerite nu var tio år fyllda. „Tänk så liten hon var, när jag kom hit”, sade mister Abbott och drog Marguerite lekfullt i flätan. „Min lilla Marguerite” kallade han henne nu som förr.

Och Marguerite höll av mister Abbott, som om han varit hennes far. „Ni är ändå för gammal att vara min pappa”, skämtade hon och lät sin barnhand glida över hans vita hår.

Fru Durand undrade ofta vad det egentligen var med denne gamla, engelska ingenjör och hur han hamnat här uppe i rue Lhomond. Kanske skulle han en dag lyfta stenen från hennes hjärta: skänka Marguerite en hemgift? Han hämtade henne ofta blommor och bonbons. Han hade också givit henne en daktylograf och lärt henne skriva på den.

Tänk, att Marguerite, som ännu ej slutat skolan, kunde skriva engelska! Mister Abbott lade för henne stora ark med en sammangyttrad skrift abrakadabra. Och han översatte vad skrivmaskinen arbetat fram under hennes spåda fingrar. Han talade om på sin engelska franska vad där stod. Kunde man tro att det var sant? Daktylografen berättade att mister Abbott funnit malmgruvor i Auvergne, värda millioner, att där borta i markerna funnos sagolika rikedomar och att han kunde bevisa det med siffror. Marguerite framtrollade också siffrorna genom den märkvärdiga daktylografen.

„Ja, han är visst en kunskapsrik och vis man, mister Abbott”, tänkte fru Durand ... „Men om han funnit gruvor i Auvergne, som Marguerites skrivmaskin visar, varför är han då så fattig här hemma hos oss? ...”

Och en vacker vårafton, då mister Abbott mot vanligheten inte kommit hem till rue Lhomond vid middagstid, sade fru Durand till Marguerite:

„Vad säger du om det? Tänk, om han rest till England och inte mera kommer igen! Det är nu på andra året han uppehållit mig med de där gruvorna, utan att betala sin pension. Och denna månad skulle han göra rätt för sig ... Du vet hurudan han är ... att be honom om pengar ... att på-

minna honom om hans skuld, det vore att förolämpa honom . . . Ja, det är inte för det, Marguerite, men du vet att jag redan länge varit orolig . . . Vi glädde oss åt vår pensionär! . . .”

„Å mamma, du misstror väl inte mister Abbott? Jag vet hur han är. Du skall få se en dag! . . . Säg, mamma, behöver du pengar? Du vet att jag har dukaten, som jag fick i gudmors testamente . . .”

„Kära barn! — Men tyst, där kommer han ju!”

Fru Durand hade hört nyckeln rassla i tamburlåset. Mister Abbott var där. Han gick inte som vanligt in i sitt rum. Han knackade diskret på dörren till den lilla gemensamma matsalen.

„Ja, nu får ni förlåta oss, mister Abbott”, sade fru Durand, „vi väntade er inte längre till middagen”.

„Å, jag skall nog styra om att ni får något att äta!” inföll Marguerite.

Mister Abbott tycktes inte lägga märke till det där. „Kära fru Durand”, sade han . . . „lilla Marguerite.”

Hans små, ljusa ögon glimmade. Den högra handen räckte han fru Durand, som tog den, utan att förstå, den vänstra famlade efter Marguerites fläta.

„Innan morgondagen gått till ända, kan jag göra

rätt för mig, fru Durand. De gruvor jag funnit i Auvergne säljas på auktion i morgon. Mitt bolag ropar in dem. Konkurrenterna äro slagna på förhand, de känna inte gruvornas rätta värde" ...

Fru Durand såg långt på mister Abbott. Marguerite klappade i händerna.

Så glad och förnöjd hade de ännu aldrig sett mister Abbott. Han gick upp och ner i rummet och bara talade:

„Kära fru Durand, jag står äntligen vid målet. Klockan tiotiden i morgon afton får jag telegrammet. Därför hann jag inte hem till middagen. Man ville att jag skulle följa med dit ut till Auvergne, men jag skyllde på illamående, jag kunde ju inte låta dem betala min resa ... I morgon är den stora dagen ... Jag vet ännu inte med säkerhet vad jag kan få, men priset för gruvorna kan gå upp till en million ... Det är inte för mycket! Ni trodde kanske inte att jag skulle lyckas, fru Durand ... Å, ja, ja, jag trodde det knappast mera själ engång. Hur många år har jag inte fått kämpa! Och så med en gång är man vid målet ... Ni miss-tröstade nog om mina gruvor, fru Durand ...”

„Nej, varför det? Men jag förstår ju inte sådana där saker, jag. Tillåt mig nu att lyckönska er av hela mitt hjärta ... Ni vet hur Marguerite och jag

deltar i er lycka . . . Men är ni nu säker på er sak, mister Abbott? Man skall inte sälja björnen, ni vet . . . Jag har sett mycket, jag, i mina dagar . . .”

„Seså, fru Durand, sade jag inte det! Ni tvivlar ännu på mig.”

„Inte på er, mister Abbott, men man skall aldrig hoppas för mycket, så har man inga missräkningar . . .”

„Det vet jag, om någon . . . Därför har jag heller inte invigt er närmare i den här affären. Men nu kan jag inte bli narrad längre . . . Telegrammet kommer i morgon afton.”

„Jag trodde på er lycka, jag, mister Abbott”, skrattade Marguerite. „Jag trodde på daktylografen!”

„Tack, lilla Marguerite! Tack, fru Durand! Ni har båda varit goda mot mig.”

Den natten sov mister Abbott gott som ett barn. Följande dag vid frukosten ville han inte äta. „Ni skämmer bort mig med den goda maten”, sade han, men han rörde den knappast.

„Ni äter ju ingenting, mister Abbott”, puttrade fru Durand. „I dag skulle ni väl, om någonsin, ha god aptit. Och Marguerite som själv hämtat sparris! Hon gick tidigt ut för att finna den bästa åt er.”

Mister Abbott log med segervisshet i blicken.

„Hon skall inte ångra det”, sade han. „Tack, lilla Marguerite!”

Och liksom för sig själv mumlade han:

„Hur är det möjligt ändå, att det finns så goda människor”? . . .

Han höjde rösten:

„Ni har haft mycket överseende med mig, fru Durand . . . mycket tålmod” . . .

„Seså, mister Abbott, ni är ju en god, gammal vän hos oss . . . och när ni hållit till godo, så” . . .

„En god vän, säger ni. Vad har jag kunnat göra för er? Intet! Och ni har gjort allt för mig. Hade jag inte haft er och Marguerite, fru Durand, så hade det längesen varit ute med mig . . . Gud vet hur illa det skulle slutat . . . Men nu är jag på det torra, och det tack vare er!”

„Nej, säg inte så, mister Abbott! Tack vare er själv! Tack vare ert geni, har ni övervunnit svårigheterna . . . Tänk på gruvorna! Dem har inte Marguerite och jag skaffat er.”

„Ja, ja, mina kära vänner, det finns inte i Paris flere så goda människor som ni . . . Men nu kommer telegrammet i afton.”

Han famlade efter sitt ur.

„Vid tiotiden bör det vara här . . . Och i morgon

skall jag upp till bolaget . . . till direktionen. Klockan två på slaget skall jag vara där . . . och lyfta pengarna. Hur mycket det kan bli, vill jag inte säga nu . . . det står i telegrammet . . . Vi få se!”

„Men min käre mister Abbott, ni talar som om ni redan vore en rik man!” log fru Durand.

„En rik man! En rik man! Ja, tänk om jag i afton är en rik man!”

Mister Abbott skrattade ansträngt.

„En rik man! Det skulle ingen tro, såsom jag nu ser ut.”

Han mönstrade sin slitna dräkt.

„Säg mig, fru Durand, vill ni hjälpa mig en sista gång? Det generar mig ofantligt att gå upp till direktionen, så illa klädd jag är. Jag ser ju ut värre än någon apache! Vill ni ha den godheten att borga för mig hos skräddaren här i rue Lhomond?”

„Mer än gärna, mister Abbott, det vet ni att jag vill. Men skräddaren här i gatan gör bara efter mått. Han har inte färdiga kläder, och till i morgon blir han inte färdig med en ny kostym.”

Det hade mister Abbott ej i ögonblicket tänkt på.

„Vi kunde kanske få kredit i en konfektion”, återtog fru Durand villrådig. „Om vi bad „Bon-Marché” sända hem en färdig kostym? . . .”

Det ville mister Abbott inte: han måste ju då

gå dit själv för att välja och försöka. Och skulle väl „Bon-Marché” giva kredit åt honom? Fru Durand var ju inte känd där.

„Nej, nej, det får vara”, sade han bestämt.

Små röda fläckar smögo fram på fru Durands tärda kinder. Hennes blickar gingo mellan Marguerite och mister Abbott.

Plötsligt reste sig Marguerite från bordet. Hon lade sin arm om sin mammas hals och viskade i hennes öra . . .

„Ja, kära barn, det kan du visst det!”

Marguerite sprang in i rummet invid. När hon nästa ögonblick kom tillbaka, gick hon fram till mister Abbott och sökte hans hand.

„Om ni inte tar emot den av mig, mister Abbott, så . . .”

Hon var redan försvunnen.

I mister Abbotts hand låg dukaten, som Marguerite hade fått i gudmors testamente. En sådan där stor dukat av hundra francs värde, som man ser bara på spelborden i Monte-Carlo.

— — —

Hur mister Abbott skulle få den dagen till ända, visste han inte. När han hade varit i „Bon-Mrache” och sedan i skomagasinet „Raoul” vid „rue de Rennes” — mister Abbott köpte sig också ett par nya

bottiner — vankade han fram och tillbaka i Luxembourg-trädgården.

Han hade bett fru Durand att inte vänta med middagen. Han ville vara ensam i dag. Och det förstod fru Durand.

Men innan klockan slagit åtta, var han hemma i sitt rum. Fru Durand och Marguerite lyssnade till hans steg. De sågo nästan förskräckta på varandra varje gång pendylen slog . . . Det ringde väl inte i tamburen?

Jo, nu kunde de inte ha misstagit sig. En lång ringning! Den riktigt skar i deras öron. Och mister Abbott var redan där ute och öppnade.

Nej, tänk, att han inte läste telegrammet ensam i sitt rum.

„Kom in! Kom in!” ropade fru Durand och Marguerite på en gång.

Mister Abbott kastade telegrammet på bordet. Han omfamnade fru Durand och kysste Marguerite på pannan.

Det var då sant.

„Tvåhundrafemtiotusen francs!”

„Ja, fru Durand, det är vad som i bästa fall kunde tillfalla mig . . . Det hade kunnat bli mindre. Tvåhundrafemtiotusen francs äger jag i dag — en

kvart million. I morgon har jag den här i min hand.”

Mister Abbott sjönk ned på en stol vid bordet och stirrade på telegrammet.

Plötsligt tog han sig om huvudet. Han lutade sig bakåt mot stolkarmen och drog djupt efter andan.

Fru Durand och Marguerite skyndade till.

Mister Abbott hade blivit så underligt blek.

„Vatten! . . . Ett glas vatten!” mumlade han.

Marguerite var redan där med glaset. Mister Abbott kunde icke själv taga det med sina darrande händer. Fru Durand förde det till hans läppar. Han skälvde och andades kort.

„Förlåt mig, kära vänner . . . förlåt mig! . . . Tack, nu är det bättre . . . Jag vet inte vad det är . . . sinnesrörelsen, ser ni . . .”

„Ja, det förstår sig, mister Abbott . . . Ni har ingenting ätit i dag . . . Ni har ansträngt er för mycket den sista tiden . . . levat i en sådan spänning . . . Men nu skall ni vila er.”

Fru Durand stödde honom under den ena armen, Marguerite under den andra, ledsagande honom till hans säng.

Han tryckte deras händer: „Förlåt mig, mina kära vänner . . . Nu går det visst över . . .”

När de lämnat honom åt sig själv, lyssnade de ännu länge vid dörren. De satte sig så vid bordet i den lilla matsalen och talade viskande. De ville båda vaka för mister Abbotts skull. Marguerite lyckades slutligen övertala sin mor att gå till vila. „Jag kan ju sedan sova i morgon”, sade hon, „men det får du inte tid till.”

Där Marguerite satt och nuckade vid bordet, hörde hon sitt namn, liksom drömde hon.

„Å, Herre Gud! Det var ju mister Abbott, som ropade.”

Hon skyndade in till honom.

Mister Abbott satt upprätt i sängen, tryckande händerna mot sitt hjärta. Nu var han ändå blekare. Han öppnade munnen, som ville han tala, men så föll han stönande tillbaka mot kudden. Han satte sig åter upp och flämtade:

„Marguerite ... papper och penna ... fort ... för er kära mor ... jag står i stor skuld till henne ...”

„Kära mister Abbott, ni är sjuk, ni är mycket sjuk ... Tänk inte på sådant nu! ...”

Marguerite visste inte vad hon skulle göra. Hon sprang in till sin mor.

De smögo båda ut att hämta läkare.

Doktor Joubert i rue Lhomond hade nattklocka.

När de kommo med honom, kunde mister Abbott inte längre tala. En stund därefter levde han ej mer.

„Lyckan dödade honom”, sade doktor Joubert . . .
„Sinnesrörelsen . . . vid hans ålder . . .”

— — —

Fru Durand och Marguerite sutto nu stumma vid matsalsbordet. I platanen på gården kvittrade sparvarna. Solen gick upp över Paris. En strimma av dess grälla morgonsken lyste på de nya bottinerna framför mister Abbotts dörr.

Den dagen var det folkskockning i rue Lhomond.

„Lyckan dödade honom”, viskade människorna, som kommit samman, för att se mister Abbott föras bort i den svarta vagnen.

Utom de hyrda bärarena var fru Durand och Marguerite de enda, som skulle följa med till begravningsplatsen.

Men de måste stanna hemma för att upplysa poliskommissarien och engelska konsuln om pensionären och hans sista stunder.

Mister Abbotts rum förseglades med stora, röda sigill.

„Han hade ju nyss förtjänat en stor förmögenhet”, sade konsuln. „Den går till släktingar i England.”

„Men inte allt, herr konsul, han var skyldig mig för två års pension”, viskade fru Durand.

„Har ni papper på det?”

„Av mister Abbott behövde jag inte skuldsedel!”
Konsuln ryckte på axlarna.

När fru Durand skulle följa herrarna till dörren, tog Marguerite henne sakta på armen.

„Giv dem inte den nya kostymen och bottinerna, mamma! Dem köpte han ju för min dukat . . .”

Tamburdörren slog redan igen om de främmande.
„Kära, lilla Marguerite, hörde du inte det? Vad han ägde, går till hans släktingar i England.”

„Men han ägde inte dukaten, som gudmor gav mig!”

„Kära barn, du sörjer väl inte över den, nu då mister Abbott är borta för alltid! . . . Kanske får du någon gång en annan . . .”

„Ja, men av vem? Gudmor är också borta”, snyftade Marguerite.

Hon grät, tills hon somnade i sin mammas armar.

„PROFESSOR WILLY“

Greze sur Loing ligger två timmars järnvägsresa från Paris vid sydbanan.

Det är en liten pittoresk by med artisttraditioner. Rosor klänga utmed stenväggarna, och tårpilar spegla sig i floden. I hotell Chevillons stora matsal äro väggarna, nästan sagt, tapetserade med tavlor, skisser och utkast, kvarlämnade som minnen av målare, som för kortare eller längre tid slagit ned sina bopålar i Greze. Särskilt ha många skandinaviska konstnärer uppehållit sig här.

Han kallar sig „artist“, han också.

På hotelles ingångsdörr hade en gång — det är väl nu ett tjugotal år sedan — spikats upp ett plakat av följande lydelse:

„Professor Willy, en av de skickligaste nu kända taskspelare, aktiv medlem av taskspelarkonstnärernas syndikat, giver denna afton i hotel Cheillon en stor vetenskaplig föreställning: magnetism — hyp-

notism — taskspelarkonst — catalepsi — letargi — somnambulism — suggestion — psykiska fenomen.”

Vad har väl kunnat locka herr professorn till Grez? tänker jag. Här kan han inte räkna på någon stor publik.

I detsamma kommer han emot mig i hotellets lilla trädgård. Han presenterar sig och slår sig genast i samspråk med mig.

„Jo, jag kan se det”, säger han, bekräftande min anmärkning: „här finns inte någon publik att tala om. Men det gör mig detsamma. Jag far genom trakten här och viker in i byarna, där jag tycker det ser inbjudande ut. Grez är en förtjusande ort, inte sant, min herre? Ni trives gott här, kan jag se. Å, det är huvudsaken att man trives. Jag vilar mig också gärna på gräsbetet ibland under mina långfärder. Finner jag publik för min konst, är det bra, men är marknaden flau, gör det mig inga bekymmer. Jag sörjer aldrig för morgondagen.”

— Och ni reser vida omkring, herr professor?

— Jag har varit litet varstans, min herre, det finns väl knappast en ort i Europa eller Amerika som jag inte besökt. Men numera håller jag mig helst till landsorten. Det är i provinsen man kan förtjäna pengar. I städerna intresserar sig publi-

ken inte längre för en konst som min. Paris till exempel! Finns det väl någonstades en mera fadd publik? Där vill man se damer sparka i trikåer — eller helst utan! Det är de talrika utländska turisternas nöje och uppbyggelse! Sådant tål man inte i den franska provinsen. Nej, där känner jag mig som herre på täppan. Bönderna avguda mig. Professor Willy är deras käraste gäst. I de lantliga härbärgena tävlar man om att få hysa mig. Man kommer långväga ifrån för att övervara mina föreställningar . . . Ja, jag gör ju då litet reklam på förhand, kan ni förstå. Men till de trakter, där jag en gång blivit känd, kan jag ofta komma igen och är alltid lika välkommen. Jag söker också upp nya trakter. Kan ni tänka er, att jag en och annan gång här i mitt eget Frankrike kommit till orter, där man aldrig förut sett taskspeleri utföras? På sådana ställen gör jag pengar, må ni tro!

— Det är då ett lönande yrke att vara trollkonstnär?

— Å, ja, inte illa. Jag förtjänar mitt livsuppehälle, och det är mig nog. En artist blir aldrig rik, inte sant?

— Nå, det kommer an på det!

— Ja, väl! Det finns väl också bland vårt släkte en och annan, som lyckan sparkar fram till det stora

grötfatet. Men en äkta konstnär strävar inte efter guld. Jag har små pretentioner. Man skall inte flyga högre, än vingarna bär. Se på den store Gémier till exempel, direktören för Antoine-teatern! Han fick plötsligt flugan på att han skulle göra millioner. Och så packade han hela sin teater och sin vidlyftiga personal på ett tjog automobiler, för att resa omkring och giva föreställningar i landsorten. Det skulle vara som Molière i tiden, kantänka. Bara med den skillnaden, att Molière inte hade tjugu automobiler och inte heller betalade furstliga löner åt sina bohèmekomedianter. Gémier hade fått några kålhuvuden att låna sig pengar. Man skall alltid låna stora summor, om man lånar, det inger förtroende. Den, som ber att få låna 20 francs, har man inte förtroende för ... en sådan hacka bör han kunna förtjäna själv med sitt arbete. Gémier kom aldrig längre, än till Versailles, ha, ha! Där blev han sittande med pick och pack. Ty redan i Ville d'Avray hade automobilernas hjulaxlar gått varma, och det var så när, att hela teaterstassen hade brunnit upp: „panne” över hela linjen! Och sedan dess hör man inte längre ett muck om herr Gémiers ambulerande teater. Nej, man skall vara amerikan, för att gå i land med sådana företag ... Se här, på min lilla teater! Den är inte större, än

att jag för den med mig på min velociped jorden runt. Se här!

Professorn tog mig med milt våld under armen och ledsagade mig in i hotellets biljardsal.

Han visade mig sin packning, som han staplat upp på ett av marmorborden. Det var en stor, svart pappask, innehållande alla trollkonstens attiraljer och en väldig portfölj, i vilken han förvarade massor rekommendationsbrev av mer eller mindre inflytelserika personer, sina tryckta affischer och diverse publikationer, rörande taskspeleriets mystiska vetenskap. Och en stor trumma! Han går själv omkring i byarna och trummar ihop sin publik. Hela denna packning uppgick i vikt till 20 kilo.

— Och allt det för ni med er på velocipeden?

— Ja, min herre, så har jag färdats omkring sedan tjuguet år tillbaka. — Å, hå, hå, man blir gammal! Ni skulle bara sett mig, när jag var ung! Då kunde jag kila femtio à sextio kilometer om dagen på bicykletten — året runt — numera gör jag knappast halva den vägsträckan. Men det är inte heller nödvändigt för mig att resa så mycket. Jag är känd och har inflytelserika relationer. Inom den högsta societeten i Paris är jag väl sedd, vart jag kommer. Marquis de la Rochefoucauld är min personliga vän. „Å, gå inte ännu, Willy!” brukar han

säga, „sitt och prata en stund, det är underhållande att höra på er, och ni gör ert fördömda taskspeleri på ett så naturligt sätt, att man sannerligen måste tro er kunna trolla.” — — — Det är en präktig karl, markisen de Rochefoucauld. Ni kan tro, man har det gott på hans slott. Han är godheten själv. Mig nekar han intet. Jag fick en gång av honom två taxhundar av ädlaste ras, värda 500 francs stycket. Jag färdades då där i trakterna och hade uppträtt i en by, en dagsresa med häst från markisens slott. Det var jakttiden. I hotellet, där jag bodde, samlades på aftonen åtskilliga jägare, bönder, som skröt med sina jaktbedrifter. De yvdes över sina utmärkta hundar och gjorde narr av min vän, hotellvärden, för det han ej ägde någon hund, som kunde mäta sig med deras. „Giv mig femtio francs!” sade jag till värden, „så skall jag i morgon skaffa er en hund, som distanserar alla rackor här i bygden. Jag begär endast respengarna, hunden kostar er ingenting”. Hotellvärden såg tvivlande ut. Men jag fick mina 50 francs och reste till markisens slott. „Min gode markis”, sade jag, „vill ni göra mig en stor tjänst? Jag har en god vän, som är olycklig nog att vara neurasteniker. Han är väl situerad och har det bra på allt sätt, men det finnes intet i världen, utom en god jakthund, som

kan skänka honom någon glädje. Giv mig en sådan god jakthund, så jag får skänka honom den!" — „Men, min bästa Willy", svarade markisen, „kom med, kom med ner i hundgården! Ingenting är lättare, än att uppfylla er önskan." Och markisen skänkte mig ett helt koppel de magnifikaste taxar, sådana där långsträckta, ni vet, unika helt enkelt — — — värda 500 francs stycket, minst.

När jag hämtade hundarna till hotellvärden, spärade han upp ögonen, må ni tro. „Nej, är det sant, Willy, lånar ni mig verkligen dem?" sade han. „Lånar! Det är edra, min vän, edra för tid och evighet! Slit med hälsan!" Min vän omfamnade mig, och jag försäkrar er, att jag såg stora tårar i hans ögon. Och hans jaktkamrater, ha ha! Bönderna, som aldrig hålla sig med någonting dyrbart, om det inte är, för att därmed kunna äckla sina grannar och vänner, de skröt inte längre med sina jakthundar. Om de bara hade vågat, så skulle de nog gärna insinuerat att hotellvärdens taxar var stulna. Men Willy har respekt med sig! Ein famoser kerl, ha, ha! . . . Talar ni tyska min herre?

Och nu fortsattes vårt samtal på tyska. Professorn behärskade det språket lika bra som sitt modersmål. Engelska talade han också flytande.

— Ni ger således också privata föreställningar

inom Parissocieteten, sköt jag in i en svåråtkomlig paus.

— I Paris, ja. Jag uppträder då och då på finfina soarées hos noblessen. Ja, det finns ju ingen nobless längre i Frankrike, åtminstone ingen, som kan mäta sig med högaristokratin i England, men namnen, de klingande namnen och rikedomarna har ju den franska adeln ännu i dag, fast det är skralt med armar och ben. Har ni sett de eleganta representanterna för våra äldsta släkter? Se här!

Professor Willy börjar linka omkring i biljardsalen, han släpar det ena benet efter sig och låter den ena armen hänga slapp.

— Så se de ut, ha! ha! Men fint folk är det i alla fall. Enklare och mera tillgängliga, försäkrar jag er, än alla dessa högfärdiga uppkomlingar, som bildar vår högre bourgeoisie. Hertigen de Nouailles! Det är ras! Kan man väl se en präktigare karl! Och markisen de Montfort! Hos dem är jag som barn i huse, kan jag säga. Ni förstår, att jag inte skryter, min herre. Jag håller mig för lika god som de, och om jag befinner mig väl i deras sällskap, så är det för att också de behandlar mig som en jämlike. I vår tid betraktas ju vi trollkonstnärer ännu som något slags parias. Jag får inte gemina föreställningar utan borgmästarens tillstånd.

Han signerar mitt tillståndsbevis och förser det med sin höga stämpel. Se här mina vandringsdokument! Det är fina papper! ... Professor Willy är knappast bättre ställd i samfundet än en landsstrykare. Vet ni vad en borgmästare i den franska provinsen är? En bondtamp! En drulle, utan aning om någon kultur. Som äter svinsvål med fingrarna! Det gjorde herr borgmästaren Cordeau i en av de rikare byar jag passerat. Han äger en förmögenhet på 800,000 francs. Alla, som inte är jordägare, kallar han „tjuvar”. Så gör de franska bönderna i allmänhet. Ett värre pack finns inte i hela världen. Man säger att Zolas bondeskildringar i „La Terre” äro överdrivna. Han skulle svärtat den franska bonden, kantänka. Svartare djur finns inte, än de franska bönderna. Zola kände dem, han. Jag var för övrigt personligt bekant med Zola. „Willy”, sade han, „ni skulle bli karaktärsskådespelare, med den stora dramatiska talang ni har, och levandegöra den franske bonden på scenen”. Vi brukade tala „patois” tillsammans. När jag första gången sammanträffade med Zola, inbillade jag honom, att jag var bonde. Jag spelade min roll så bra, att det gick i honom. Han skrattade gott, då jag sedan avslöjade mig som taskspelaren, professor Willy ... Men borgmästaren Cordeau!

Jo, det var ett prydligt kräk i vår Herres hage! Då jag trädde in till honom, satt han och plockade i sig geléartat svinfett, så det rann om truten på honom. „Nå, jaså”, sade han, „ni vill visa era konster. Så kom hit med boken, skall jag rädda er från gendarmerna!” Och så skrev han detta i min resejournal och klämde stämpeln under. Se, så här skriver en fransk provinsborgmästare:

*Vu et autorisé pour haugourdui jusque a 11
beures*

Le Maire

Cordeau.

Och professor Willy skrattade igen: „ha, ha!”

— Men allvarligt talat, återtog han så, är det inte en skandal, att en vetenskapligt bildad man, som jag, är beroende av sådana kräk för att få utöva min konst? Vetenskapligt bildad, säger jag, ty jag är ursprungligen kemiker, min herre, och på det området slår mig ingen professor på fingrarna. Jag blev trollkonstnär för att det passar mig bäst. En taskspelare är född med en lätt hand och en flytande tunga.

Jo, det kunde jag bekräfta, såvitt det gällde herr professor Willy. Hans tal var som ett skydrag, och följa hans handrörelser, då han sedan

gjorde sina trollkonster, kunde ingen dödlig, knappast ens han själv.

— Men för att bli en taskspelare av min rang, återtog han, fordras det mera än ett gott handalag och en vig tunga. Det fordras gåvor, som gränsar till det övernaturliga, det sjätte sinnet, om ni så vill. Detsamma sade Albanel, den berömda undersökningsdomaren i Paris, ni vet. Han var en stor beundrare av min konst. En mera vidskeplig man än han, denna skarpa, logiska rannsakningsdomare, har jag för resten aldrig sett. Han såg hypnotiska, psykiska, suggestionsfenomen varje dag i sin maktpåliggande verksamhet, och han misstänkte det sjätte sinnet för att spela en större roll, än vi andra i allmänhet vilja tro. Jag vet inte själv hur jag en dag blev hypnotisör. Jag har alltid känt mig dragen till det mystiska. Att framkalla fenomen är en tjusning. Mina trollkonster är bara „bluff”, det vet ni nog. Men magnetism, hypnotism, tankeläsning och sådant är allvar, ja, jag ville säga ett hemskt allvar. Osvikligt finner jag ett föremål, som gömmas för mig. Min hjärna vägleder mig, utan att jag kan förklara vad jag då förnimmer. Enklare är det exempelvis, att i en församling utpeka en person, som publiken väntar att jag skall finna. Alla de andra ser på honom, och de vet vem

det gäller; alltså är det han! Självt förräder han sig inte med en min eller en blick; således måste det vara han!

Professor Willy ser ett ögonblick djupsinnig ut.

— Jag har talat med många läkare om mitt s. k. „sjätte sinne”, men de veta därom inte mer än jag. Nervläkarna se väl mera dylikt, än andra. Doktor Raffegaue intresserade sig mycket för mig, ni vet, han som på sin nervanstalt i Vesinet härbärgerade fru Steinheil, efter det hon blev frikänd av domstolen. Det var en intressant man att tala med. Han hade respekt för min magnetism. Ja, man får nog räkna med oss taskspelare, också. Vi ha numera vårt eget syndikat i Paris, det minsta syndikat i världen, endast ett tjugotal medlemmar. Vi kallar det „Association syndicale des Artistes Prestidigitateurs”. Vår förste president var den berömde trollkonstnären Agosta-Meynier. Han hade varit överallt och kunde alla världens språk. De flesta av våra syndikatsmedlemmar äro dekorerade, men jag mottager aldrig en orden, det är en princip hos mig, och jag har om den saken haft många dispyter med mina kolleger. Jag tycker jag „bluffar” liksom mera, när jag står där på estraden med en orden i knapphålet. — Men det blir sent. Jag måste trumma ihop min publik för i afton.

Professorn börjar göra sina anstalter. Han fäster en rem i trumman, för att hänga den kring sin hals. Jag står och betraktar honom. Han har ett alltigenom fint och prydligt utseende: markerade drag, vågigt blont hår över en hög, välvd panna, stora buskiga ögonbryn och ljusa mustascher, en intensiv blick i de stora, mörkblå ögonen. Han kan vara en femtioårs man.

Nu är han färdig till attack. Trumman hänger i remmen kring hans hals. Han ser på mig och kniper skälmskt ihop det ena ögat. Han sticker alla tio fingrar i munnen och visslar några illusoriska flöjttoner, rena klara. Han flyttar ett och annat finger över händerna, som täckte han flöjtens lufthål, och så spelar han; det låter charmant.

Nu slår han an en trumvirvel, och den bullrar lika grant som någonsin i en regementsorkester. *Au revoir, monsieur!* säger han så och går ut på gatan, eller rättare byvägen.

Där går han nu och trummar och trummar. Ibland stannar han och rabblar med ljudelig stämman upp sina meriter och sitt program för aftonen.

Det gick, som vi hade förutsett. Någon talrik publik fick han inte, kanske i allt ett tjugotal personer, av vilka hälften tillfälliga söndagsgäster på hotellet.

Men där stod professor Willy i elegant smoking under glödlampan i trädgården, eller gick fram och tillbaka och gjorde de vidunderligaste trollkonster med kort, metallringar, näsdukar, kopparslantar, ägg och ljus och paraplyer. Allt bröt han i stycken och lappade ihop igen, allt försvann mellan hans händer och återfanns på de mest oväntade ställen: i damernas koaffyrer, i herrarnas bröstfickor. Förgäves uppmanade han damer eller herrar att låta hypnotisera sig. Ingen riskerade experimentet.

Slutligen skulle han inhösta recetten. „Jag går inte med tallriken”, sade han, „men också en taskspelare måste leva, och guld kan jag ej trolla fram: jag skall tillåta mig att arrangera en liten tombola.”

Han ställde en bågare av glänsande metall framför sig på bordet. Det var vinsten. Så bjöd han ut sina lotter à 50 centimes stycket. Hur många sådana han tänkt sig kunna sälja, vet jag ej, men avsättningen gick trögt. Han gjorde ett försök att auktionera bort några av de resterande lotterna, men det misslyckades alldeles. Behållningen kunde knappast uppgå till tio francs.

„Nu en paus på fem minuter, mitt herrskap!” ropade han, „och så fortsätta vi. Kanske min nästa tombola bär sig bättre!”

Publiken skingrade sig, som om den haft elden i hälarna.

Professor Willy kom fram till mig och skrattade i mjugg. „Det är ett trick, som jag använder, när publiken är fåtalig. „Kanske min nästa tombola bär sig bättre"! Ha, ha! Då vet jag att de springer för att inte komma tillbaka. Och jag har sannerligen arbetat tillräckligt för en så liten slant.”

— Hur mycket kan ni förtjäna i medeltal per afton?

— Femton à tjugu francs. Det är allt vad jag behöver så här i provinsen. Varje dag sedan tolv år tillbaka sänder jag fem francs till min hustru i Paris. Och hon är nöjd med det. Jag måste ju alltid ha en liten reservkassa för den händelse, att en föreställning skulle slå alldeles slint, som också händer ibland. Men jag har inga stora anspråk. Ser jag i en by, att där inte finns något att göra för mig, sätter jag mig upp på min velociped och kilar till en annan marknad. Jag kan gno på velocipeden, jag, när det behövs. Den konsten lärde jag i tiden av min vän Farman, flygmänniskan, ni vet . . . Men hör på, min herre! Kunde det inte roa er att någon gång följa med mig på mina turnéer i den franska landsorten? Spelar ni piano? Jaså inte. Det var skada. Men ni kan följa mig som kontrol-

lör, om ni vill. Jag ger hellre er en del av inkomsten än jag låter bestjåla mig. I de större byarna tar jag en inträdesavgift. Om ni vill bli min kontrollör, så skall det inte gå någon nöd på er. Ni kan inte tro vilket angenämt och sorgfritt liv jag för. Och hur jag lär mig känna människorna! Jag ser i blinken med vem jag har att göra. Bönderna är ena rackare, som jag säger, men det finns också hyggligt folk bland dem. Mig håller de för övrigt av, vart jag kommer. Följ med på en turné i höst, skall ni få leva glada dagar. Låt vara, att ni i sämsta fall inte förtjänar mera än fyra francs per dag, så har ni rum och mat för det, och när veckan är slut, återstår er alltid några slantar att hurra med, ty en och annan dag förtjänar ni tio francs, som ni inte kan göra av med på landet. Bönderna begär inte bättre än att få bjuda er på så många glas ni orkar med. Aldrig skall ni ha det sämre än jag, i alla fall. Är ni med om saken, köper jag en liten häst och en liten vagn, och så kör vi i väg tillsammans genom Frankrike och vart ni vill för övrigt . . .

— Det låter inte så galet, det där. Men tillåter ni kanske den blivande kontrollören att nu till en början bjuda professorn på en visky, så får vi i lugn och ro tala vidare om saken.

Det var professor Willy gärna med om.

Jag ångrade nästan på den där viskyn, ty när han hade fått groggen i sig, höll han rakt på att prata livet ur mig.

Jag bad att få se tiden an och tills vidare uppskjuta frågan om det lockande kontrollörsskapet.

— Som ni vill, som ni vill, min herre! Men ett bättre tillfälle att studera karaktärer och typer, att rannsaka hjärtan och njurar, att lära er känna människor, med ett ord, finner ni aldrig. Se här min adress i Paris! Sänd mig ett litet ord i sinom tid! Angenämt i alla fall att ha fått göra er bekantskap.

— Dito, dito. Skål och tack!

UNDER LINDARNA

Fontaineblau-skogen har utvecklat hela sin prakt av frodig grönska.

Det är en eftermiddag i maj. Himmeln har klarat upp efter morgonens regn. Solstrimmorna komma och fara mellan de höga trädens stammar; här och där i lövverket blir det gröna plötsligt ljusst. Näktergalen slår, och göken ropar.

En ensam man går utmed de tysta stigarna, som korsar varandra i alla riktningar och tyckas envar söka sin glänta, där vidder öppna sig över odlad mark och bebodda slätter. På avstånd rassla bantågen till och från Paris. Som ett rop från en människa i själanöd ljuder det framrusande lokomotivets gälla vissling. Den stör skogens drömande liv. Fåglarna förstummas för några ögonblick. Med öronen tryckta kilar en liten kanin över skogsvägen och uppslukas av ljungen.

Som en biltog irrar vandraren med sina ensamma

tankar genom de svala, gröna salarna. Tids nog skall han hinna fram till den lilla lantliga by, där han sökt vila från världsstadens eviga brus.

Han är en främling. En av de många, som från fjärran länder vallfärdat till konstens luftiga tempelstad, Paris, och glömt sig kvar där, tills håret grånat.

Vårdrömmarna ha lockat honom ut till denna leende vrå av den vida världen. Så grön och tyst som här står skogen i hans eget lands sommar.

Skogen är trötta människors hugsvalande vilostad.

Det går den ensamme vandraren och tänker på. Och liksom ofta förut i ensliga stunder, undrar han över ändamålet med sin tillvaro, hans och andras. Varför tog jag plötsligt tåget från Paris? Varför går jag här ensam i skogen?

För att höra näktergalen slå? För att höra göken ropa? Ja, ja, därför! säger han sig själv. Det är ju vår, och livet är härligt att leva.

Då skriker åter lokomotivets vissling bakom ängarna, och brutalt störes skogens stillhet av det framilande tågets dån.

Vandraren sänker sitt huvud och glider in på den stig, som han vet skall likt en Ariadnetråd leda honom ut ur den gröna labyrinten.

Det lider på dagen, och han skall söka sig hemåt. Hem! Också det ordet har slutligen en uttänjbar innebörd, som så många andra. „Jag går hem”, säger den ensamme vandraren, och finner blott en tillfällig bostad.

Och likväl är det till ett hem han nu kommer. I det lilla huset nära skogen lever sedan många år en lycklig familj: far och mor och två döttrar i tjuguaråldern.

Vita rosor klänga utmed husets rappade väggar, och stora lindar skugga över gårdsplanen, där ljusgröna bord och stolar inbjuda den som vill att slå sig ned.

Det är byns enda härbärke, med en anspråkslös utskänkningslokal. Värddinnan själv serverar sina få, men trogna kunder. De infinna sig mangrant om söndagen. Då sitta de kring borden under lindarna och prata vid en flaska rött vin eller vitt. De äro bofasta i byn, men ha sina arbetsplatser långt borta. Veckans sena kvällar återvända de till sina egna hyddor i byn för att intaga aftonvarden och sova några timmar. Den tidiga morgonsolen sprider dem igen åt alla väderstreck. Veckans dagar äro tysta i det lilla härbärgets, som kallas „*Under lindarna*”.

Husfadern arbetar i en mekanisk verkstad i Me-

lun, en av de många småstäder, som ligga strödda runt Fontaineblau-skogen.

Äldsta dottern, Yvonne, har anställning som ateljésömmerska i samma stad. Först på aftonen är far och dotter hemma. Tillsamman gå de den långa vägen; höst och vinter, vår och sommar. Deras liv är ett urverk.

Modern och yngsta dottern, Andrée, pyssla i köket, i trädgårdstäppan, i hönsgården. Eller de sitta med sina handarbeten under lindarna.

Alla i den familjen äro högväxta. Far själv är hög som en hummelstör. Men han orkar icke längre bära upp sin längd. Han kutar. Vänliga grå ögon glimma under hans stora, ljusa panna. Alltid ler han lika blott och vänligt, när han kommer stentrappan upp från vägen till sin gård. Och hans äldsta dotter, Yvonne, skrattar, också hon, ett glatt „god afton”! Hon är rank och smidig vid sin stora pappas sida. Hennes kroknäsa slutar i en smal spets, liksom hans. Hennes ljusbruna ögon tindra av intelligens och levnadslust.

Andrée liknar sin mor. De ha blå ögon. Deras näsor bukta icke ut; man fäster sig ej vid vad form de näsorna hava. Yvonne ter sig i vit blus med hålbrosderi och marinblå kjol som en stadsfröken. Men bröstet är platt och skuldrorna klena.

Så är det ock med modern och Andrée. Man kunde tro att dessa tre kvinnor tillverkats av husfaderns revben — ett enda stort revben.

Andrée och hennes mamma ha arbeterskans tunga typ i hållning och klädedräkt; deras sjaskiga, grå kjolar slänga kring de långa benen, där de klappa i sina klumpiga träskor mellan köket och trädgårdstäppan.

Denna majdag sitta de under lindarna, vardera böjd över sin sömnad.

Den ensamme vandraren kan se dem, då han från skogen kommer in mellan byvägens låga murar. Han känner igen de långa, smala silhuetterna.

— God dag, min herre! säga de båda på en gång, när han blir synlig i murens lilla stentrappå.

Han besvarar hälsningen och tar plats vid deras ljusgröna bord.

De ha varit sysselsatta med att reparera sina gamla kläder. Det är icke för att de skämmas för detta arbete som de nu lägga det ifrån sig.

Mor räcker sin sömnad åt Andrée och säger: „nu kan det vara nog för i dag. För in det där och tag du ihop med att rensa sparrisen, jag skall slakta kaninen”.

Snart sitter Andrée med famnen full av färsk sparris, skördad i trädgårdstäppan. Hon skrapar

stjälkarna, en efter annan, med en liten rostig kniv. Mor har gått till kaninkättan att välja ut steken.

Då höres från den angränsande skogen ett klagande läte, som ett barns nödrop.

Andrée ser upp. — Är det Jean, som gråter nu igen? säger hon.

— Jean, vem är det? frågar den främmande.

— Det är kockens gosse. Han bor med sina föräldrar här hos oss. Vi hyra rum åt dem. Det är en kock hos millionärsfolk i Paris, de kommer hit hela familjen på sommaren, när husbondfolket är ute och reser.

— Det var inte ett barns klagan, yttrar husfadern, det lät som ett rådjur. Här finnes rätt mycket rådjur i Fontainebleau-skogen.

Men nu kommer Jean springande ur skogen. Han gråter inte, han storskrattar tvärtom. Och han ropar till Andrée, att man funnit en kalv under ett träd. „Den ser så lustig ut”, skrattar han.

Nu komma två män fram till gårdsplanen. Den ena bär i sina armar ett levande väsen, som ser märkvärdigt ut: gulaktigt till färgen, långa, smala ben, hängande ned ur bärarens famn; ett gult huvud tittar fram vid hans arm, med stora, drömmande sammetsögon.

Det är en liten kronhjort. Mannen ställer ned

den på marken, men dess höga, gånghäufiga ben vika sig, och den blir liggande, medan det klagande lätet igen låter höra sig.

Männen omtala att de funnit kalven liggande ensam under ett bokträd. „Föräldrarna ha övergivit den”, infaller Jean, „vi skall ge den mat.”

Husfadern går kutande fram till kronhjorten. Han försöker resa den på benen, men dessa vika sig på nytt, och djuret klagar i ett beklämmande läte som från ett övergivet barn.

Nu skyndar också mor till. Hon och husfadern hjälpas åt att bära den lilla kronhjorten till hönsburen, som för tillfället står tom invid kaninkättan. De lägga ned kalven där, och sedan de rådfört sig med varandra, hämtar mor en glasflaska med mjölk. Husfadern håller djurets käkar från varandra, medan mor häller in mjölken i dess gap.

Men knappast är det gjort, innan den lilla kronhjorten återger mjölken och klagar än mera sorgbundet än förut.

— Låt den vara i fred så länge, säger far, när den blir hungrig, skall den få mer.

Männen, som hämtat kalven, ha gått sin väg. Det är åter en stilla söndagsstämning under lindarna, men den lilla kronhjorten klagar i hönsburen.

— Den gråter efter sin mor, yttrar Andrée.

— Det hade varit bäst att lämna den i skogen, återtar far från sin bänk, men vem kan numera föra den dit . . . föräldrarna vågar inte heller komma igen . . .

Skymningen börjar svepa kring lindarna. Det blir sent, och gårdsfolket går in i huset att söka nattens vila.

Den främmande står ännu länge i det öppna fönstret till sitt hyrda rum. Marken blänker vit i månskenet.

Plötsligt tystnar det klagande lätet. I detsamma ljuder på avstånd ett tramp som av hovar eller klövar. Någonting stort, oformligt rör sig i månstrimman där borta vid skogsbrynet: i nästa ögonblick framträda konturerna av en stor kronhjord. Och så står den där livslevande på sina höga, spensliga ben; hornen sänka sig som kala trädgrenar över hönsburen. Den höjer sitt spöklika huvud, sträcker mulen mot skyn och ger till ett bölande, som tyckes skaka hela rymden.

I nästa nu är den borta.

En ny vissling skriker från ett bantåg, som bortom skogen rusar mot Paris.

Sedan är allt tyst, och den lilla gården glider in i sömnens famn.

När den främmande vandraren på morgonen träder ut, är husfadern sysselsatt med att gräva i marken.

— Jag gräver grav åt den lilla kronhjorten, säger han, den ligger där livlös i hönsburen.

Och nu hjälpes man åt att bära kronhjorten till gröpen. De äro alla där: far och mor, Yvonne, Andrée och Jean.

— Den dog nog av saknad, yttrade Andrée. Mor och Yvonne nickade samtidigt.

Far rundar kullen. Så lägger han ner där en fagert blommande vit ros i kruka.

— Se, säger han, vändande sig till den främmande vandraren, inte ens alla människor får en blomma på sin grav.

*Av samma författare har tidigare
utkommit:*

ÖSTERUT (Kaukasien—Krim—Konstantinopel),
Andra uppl.

AXEL GALLÉN, En studie (även på finska)

SÅNGER I SKYMNING (Dikter och noveller)

SVARTA SKUGGOR. Roman. (Utsåld)

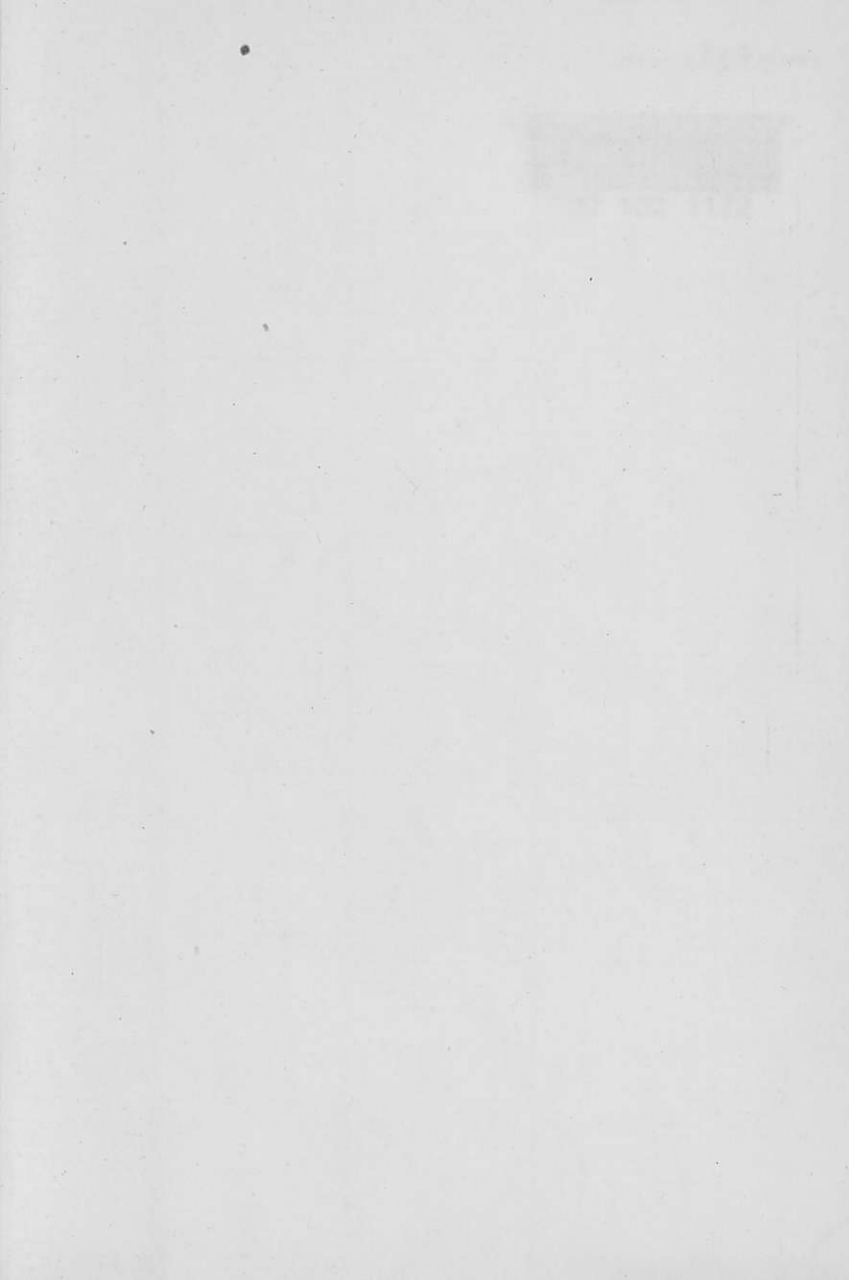
SLAGNA TILL SLANTAR. Roman.

KRIGS-KRÖNIKA FRÅN PARIS.

PERSONER OCH MINNEN.

MERCATORS TRYCKERI.

PRIS: 30:—

En svensk författare har följande
titelnamn:

HELVIG (Karlens - Kän - Känslighet)
Arta 1991

ALL TIDEN, En stolt över på hundra

SÄGER / SKYTTING (ingen en ordet)

SVARTA SKOGAR (en av 1911)

SLUTA TILS SLUTAS (en av 1911)

FRÖJEN (en av 1911)

FRÖJEN (en av 1911)

So. skönl. 1.

Hagelstam

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOELMA

120 102 1172

A.

